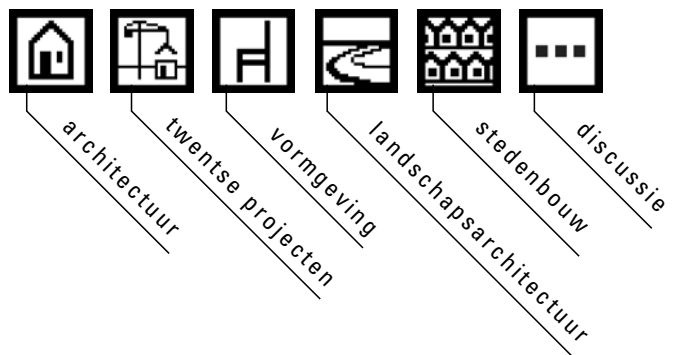

A low-angle photograph of the Architectuurcentrum Twente building, showing its distinctive facade with large, stylized, dark blue and white geometric patterns. The building's sharp, angular roofline is visible against a clear blue sky. The text "Architectuurcentrum Twente van 2009 naar 2010" is overlaid in white, bold, sans-serif font across the center of the image.

Architectuurcentrum Twente van 2009 naar 2010

Architectuurcentrum Twente van 2009 naar 2010

ArchitectuurcentrumTwente

Impressie 2009	2
Impressie 2010	3
Doelstelling en resultaat	4
Doelgroepen	4
Samenwerkingsverbanden	5
Educatie	6
Masterclasses	6
Bereik en publiciteit	6
Periode en plaats van de manifestaties	7
Werkplan en tijdschema	7
Financiën	7
Jaarprogramma 2009	10
Jaarprogramma 2010	10
Verantwoordelijken	10
<i>bijlage 1</i> programma-overzicht 2009	13
<i>bijlage 2</i> programma-overzicht 2010	27

Impressie 2009

In het lustrumjaar 2009 viel op dat het programma in het najaar veel compacter was dan in het voorjaar. Een belangrijke oorzaak daarvan was gelegen in de relatief lange onzekerheid over de toe te kennen projectsubsidies door het Stimuleringsfonds voor Architectuur en de Provincie Overijssel. Het aanvankelijk aangenomen centrale thema 'Duurzaam Twente?', is onder andere om die reden vervallen. Dit nam niet weg dat 2009 toch een uiterst interessant programma heeft opgeleverd.

In de eerste maanden van 2009 zijn twee projecten uitgevoerd die oorspronkelijk nog voor 2008 geprogrammeerd stonden. Het betrof de jubileumeditie van onze reguliere tentoonstelling 'Geslaagd Ontwerp'. In deze bijzondere uitgave werd aan eerdere deelnemers de kans gegeven om zich nogmaals te presenteren, niet alleen met hun oorspronkelijke afstudeerwerk maar ook met hun huidige werk. Hierdoor kreeg de bezoeker een mooi inzicht in de ontwikkeling van de betreffende ontwerper.

Een tweede uitgesteld project was de masterclass 'Playtime' waarbij 30 studenten verdeeld over vier groepen in drie dagen, begeleid door vier masters, enkele fantastische ontwerpen maakten voor de locatie met de coördinaten 52°18' NB en 6°38' OL. Deze locatie ligt op het waterkruispunt van de Doorbraak en de zijtak van het Twentekanaal. De ontwerpen werden later aan het publiek gepresenteerd.

In deze zelfde periode werd de derde editie van 'Jonge ontwerpers presenteren zich' gehouden waarbij het accent nu eens niet lag op jong architectentalent maar meer op andere ontwerpdisciplines. Een kennismaking met nieuwe vakgebieden die inspirerend werkt.

Tenslotte werd in de eerste helft van 2009 een symposium in opdracht van de gemeente Enschede georganiseerd met als onderwerp de ontwikkeling van een nieuwe woonwijk in het gebied 't Vaneker. Landschapswonen voor particuliere opdrachtgevers is het kenmerk van dit plan. Vlak voor de vakantie werd het ingelaste debat 'Kansen voor Kwaliteit' georganiseerd naar aanleiding van de heersende economische crisis die voor de bouw dramatische effecten lijkt te gaan hebben. Het debat, waaraan enkele representanten uit de bouwkolom deelnamen,

had de positieve insteek om de kansen die de crisis biedt te onderzoeken en te benoemen.

Na de vakantieperiode zijn in de resterende vier maanden van 2009 de volgende activiteiten georganiseerd.

In het kader van het langlopende project Netwerkstad, heeft stedenbouwkundige Pieter Jannink c.s. in september zijn plan 'Hoogzit Hotel Hochsitz' gepresenteerd voor het publiek. Dit plan bespreekt op onverwachte wijze met opmerkelijke invullingen het grensgebied met Duitsland ten oosten van Haaksbergen, de geboorteplaats van Jannink. Zijn inspirerende verhaal toonde opmerkelijke verschillen in de wijze waarop het landschap wordt behandeld in Duitsland aan de ene kant en Nederland aan de andere kant. Leerzaam voor de op regelgeving gefocuste Nederlanders.

Een hoogtepunt in 2009 was de grote expositie over de architect en kunstmakelaar Gijsbert Friedhoff, ontwerper van het Enschedese stadhuis. De expositie stond in het teken van het thema Gesamtkunstwerk en sloot aan bij het Enschedese cultuurfestival Grenswerk dat dit jaar voor het eerst werd georganiseerd.

Een andere tentoonstelling was de elfde editie van de reguliere 'Geslaagd Ontwerp' met afstudeerwerk dat gericht was op Twente en/of afkomstig was van Twentse studenten. Inspelend op de actualiteit werd in november een debatavond georganiseerd rond het thema 'krimp' dat zich als fenomeen aandient, ook in Twente. Actueel en spraakmakend was ook het door 120 bezoekers bijgewoonde debat over het wel en wee van een mogelijke rondweg rond Borne.

Tijdens de 'Dag van de Ruimtelijke Kwaliteit', georganiseerd door de partners van het Atelier Overijssel waartoe ook het Architectuurcentrum Twente behoort, zijn preludes gepresenteerd van twee grote projecten die op stapel staan. Het betreft de tentoonstelling 'Twente in beeld' waarbij in enkele Twentse steden grote banieren zullen worden opgesteld, met daarop afbeeldingen van bijzondere Twentse locaties, gefotografeerd door fotograaf Ina Marie Schmidt, oud AKI-student. Het tweede grote project betreft het door Maurer United Architects gemaakte ontwerp voor 'Oersprong Twente' dat over de identiteit van Twente handelt.

Architectuurcentrum Twente

Architectuurcentrum Twente

Beide projecten zullen in het begin van 2010 als een uitgewerkt project gepresenteerd gaan worden. Aanvankelijk stond voor het najaar van 2009 ook het transport over het spoor centraal in de activiteit 'Sporen in Twente'. Door diverse omstandigheden is het project afgeslankt en ook vertraagd waardoor de activiteit verplaatst is naar februari 2010. Tenslotte dient vermeld te worden dat het Architectuurcentrum Twente in 2009 een begin heeft gemaakt van de beschrijving van een honderdtal bouwprojecten in Enschede ten behoeve van de vermelding op een digitaal te ontsluiten architectuurgids.

Impressie 2010

De doelstelling van het Architectuurcentrum Twente is kort gezegd het stimuleren van een 'ruimte kwaliteitsbewustzijn' bij het publiek. De afgelopen tien jaar is er veel bereikt. Het door het architectuurcentrum geïnitieerde debat over ruimtelijke kwaliteit heeft zowel burgers als professionals en politiek in positieve zin beïnvloed en heeft zijn effect gehad op de emancipatie van de regio en het zelfbewustzijn in Twente.

Het jaar 2010 dient zich nu aan als een jaar waarin veranderingen op tal van gebieden een belangrijke rol gaan spelen. Lokale, regionale maar ook mondiale ontwikkelingen zijn daarbij van belang. Soms zijn het concrete signalen zoals de zich aandienende bevolkingskrimp of de wereldwijde economische crisis. Soms meer abstract door de razendsnelle ontwikkelingen op het gebied van de communicatie. Maar ook zijn er tekenen van een aanstaande ombuiging van sociale en meer levensbeschouwelijke opvattingen. Daarin kan bijvoorbeeld het begrip 'vertrouwen' een nieuwe positie gaan innemen, mede veroorzaakt door de toenemende snelheid waarmee informatie, processen en producties ons gaan omringen.

Voor het bestuur en de programmaraad van het Architectuurcentrum Twente zijn al deze constatering aanleiding om na tien jaar succesvol acteren, te onderzoeken of de middelen die daarbij gebruikt werden ook in de komende tien jaar nog bruikbaar zijn. Om goed voorbereid te zijn op ontwikkelingen die zich nu aandienen, maar waarvan de impact, omvang en uitvoering veelal nog ongewis is, is besloten een

format te ontwikkelen dat ruimte biedt voor de toekomst. In de overtuiging dat communicatie en daarvoor in te zetten middelen een centrale rol gaan spelen, is gekozen voor het opzetten van een zogenaamde 'Open Source'-omgeving, analoog aan de ontwikkeling van het web2.0.

Om de 'open source' werkwijze ook in de praktijk vorm te geven, zullen enkele tools aan de website van het Architectuurcentrum Twente worden toegevoegd waarop iedere bezoeker (maar uiteraard vooral de leden van de programmaraad en bestuur) onderwerpen kan aandragen, toelichten, bediscussiëren en uitwerken. Het kan een persoonlijke passie betreffen, een vooraf of achteraf gevoerde discussie over een activiteit van het architectuurcentrum of een geheel nieuw thema dat – bij voldoende potentie en draagvlak – uitgewerkt kan worden tot een activiteit.

De output van de open source werkwijze is daarmee driedig:

- het gevoerde (digitale) debat;
- de presentatie van een persoonlijke passie die inspireert;
- een of meerdere concrete activiteiten.

Omdat de mogelijke activiteiten, voortkomend uit een (nog) te voeren discussie niet vooraf gedefinieerd kunnen worden, is subsidiering op voorhand een lastige zaak. Ofschoon het SfA waardering zegt te hebben voor dit experiment, heeft de beoordelingscommissie daarvoor nog geen groen licht gegeven. Mocht de open source aanleiding geven voor een concrete activiteit dan betekent dit dat op dat moment financiering van die betreffende activiteit ook gezocht moet gaan worden.

Daarnaast blijven er uiteraard enkele 'klassiekers' op de agenda van 2010 staan, zoals:

- De jaarlijks terugkerende expositie Geslaagd Ontwerp (in 2010 nr. 12) die ook dit jaar bijzonder afstudeerwerk zal tonen van studenten aan academies en Technische Universiteiten. De ontwerpers en/of de ontwerpen hebben een relatie met Twente.
- Jonge Architecten en Ontwerpers presenteren zich is een variant op de eerder gehouden activiteiten waarbij jonge Twentse architecten of ontwerpers zich presenteerden. Het gaat nu om een gecombineerde groep.

- Het Filmfestival zal dit jaar in overleg met filmhuis Concordia Cinema ontwikkeld worden met een nader te bepalen thema.
- Een debat over Gestapeld Particulier Opdrachtgeverschap, een nieuwe typologie in de stedenbouwkundige setting.

Speciale projecten die voor 2010 gepland zijn:

- Een expositie over het werk en leven van de Hengelose wederopbouwarchitect W. R. van Couwelaar.
- Een masterclass voor studenten van verschillende ontwerpopleidingen over de invulling van zogeheten pauzelandscappen (plekken in de stad die tijdelijk buiten gebruik zijn).
- Een info-avond over de nieuwe (ruimtelijke) activiteiten in Enschede, bedoeld voor nieuwe bestuurders die na de verkiezingen zullen aantreden.
- Netwerkstad IV, een vrije opdracht voor een deel van het netwerkstadgebied in Twente.
- De expositie Rood-voor-Rood, in samenwerking met Architectuurcentrum Rondeel te Deventer.
- De expositie 'Grensoverschrijdende architectuur in de Euregio' te houden in Munster in samenwerking met BNA en BDA, waarvan in een later stadium een vervolg komt in Nederland.

Tot slot. Na twee voorgaande periodes van telkens twee jaar, is het aannemelijk dat de participatie van het Architectuurcentrum Twente in het door de provincie Overijssel geïnitieerde AtelierOverijssel in 2010 verlengd met een nieuwe periode van twee jaar. De participatie bestaat uit deelname aan het bestuurlijk overleg, de programmaraad en in enkele projecten.

Doelstelling en resultaat

Het Architectuurcentrum Twente organiseert sinds haar oprichting in 1999 uiteenlopende activiteiten met als belangrijkste doel het stimuleren van het denken over en het aanwakkeren van de discussie over architectuur, stedenbouw, tuin- en landschapsarchitectuur, interieurarchitectuur en vormgeving. Deze activiteiten zijn bedoeld voor een breed Twents publiek en zijn in eerste instantie gericht op bewustwording en kennisbevordering. Het Architectuurcentrum Twente is

werkzaam voor de gehele regio Twente en dit betekent continue overschrijding van soms starre gemeentegrenzen en zelfs – waar het de Euregio betreft – landsgrenzen. Het betekent ook een zeer uiteenlopende problematiek die niet altijd onder een gemeenschappelijke noemer te scharen valt.

De officiële doelstelling van het Architectuurcentrum Twente luidt als volgt: *Het bevorderen van de belangstelling voor architectuur, stedenbouw, tuin- en landschapsarchitectuur, interieurarchitectuur en vormgeving in de regio Twente.*

In de praktijk betekent dit dat door het organiseren van lezingen, debatten, workshops, werkconferenties, masterclasses, tentoonstellingen en excursies de bestaande ontwikkelingen worden geanalyseerd en nieuwe ontwikkelingen worden gevolgd en op hun belang voor de Twentse regio getoetst. Het Architectuurcentrum Twente stelt aan de orde, stelt ter discussie en is een onafhankelijk opererend kennisbevorderend instituut.

Zoals gebruikelijk worden – om de onafhankelijkheid van het Architectuurcentrum Twente te waarborgen – de onderwerpen vanuit verschillende invalshoeken behandeld, besproken en becommentarieerd.

Het Architectuurcentrum Twente zal telkens weer proberen diepgaande vragen te stellen aan alle ontwerpers en plannenmakers die zich bezighouden met de ruimtelijke omgeving in Twente en het publiek uitnodigen daarvan getuige te zijn en aan het debat deel te nemen.

Doelgroepen

'Bewustwording' is het sleutelwoord in alle activiteiten die het Architectuurcentrum Twente organiseert. Door middel van een gevarieerd aanbod van activiteiten wil het Architectuurcentrum Twente iedereen informeren die in vormgeving is geïnteresseerd en wil zodoende meewerken aan het verbeteren van het Twentse woon- en werkklimaat voor zover het de ruimtelijke vormgeving betreft.

Om een effectief draagvlak te creëren dat aan het regionale en lokale bestuur en beleid handvatten biedt voor het versterken en verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit, wil

Architectuurcentrum Twente

het Architectuurcentrum Twente een zo breed mogelijk publiek bedienen. Het publiek dat de activiteiten van het Architectuurcentrum Twente doorgaans bezoekt bestaat uit het algemeen, in ruimtelijke vormgeving geïnteresseerd publiek, maar ook buurt- en wijkverenigingen, schooljeugd, ckv-leerlingen en particuliere opdrachtgevers behoren daartoe. Door juist het 'lekenpubliek' te enthousiasmeren, te interesseren en uit te nodigen tot engagement, wordt draagvlak gecreëerd voor een klimaat waarin kwaliteit van belang is.

Door in het geïnitieerde debat de randen van de vakgebieden te zoeken, is er ook sprake van deskundigheidsbevordering. Zo bedient het Architectuurcentrum Twente ook het professionele publiek dat varieert van architecten, stedenbouwkundigen, landschapsarchitecten, onderzoekers, theoretici/historici, studenten beroepsopleidingen tot bestuurders van de Provincie en de gemeenten, beleidsmakers, politici, welstandsorganisaties, corporatiebestuurders, beleggers, VAC's, projectontwikkelaars.

Samenwerkingsverbanden

Het Architectuurcentrum Twente onderhoudt structureel samenwerkingscontacten met de grote Twentse gemeenten. Dit resulteert ondermeer in participatie in diverse formele en informele overlegmomenten.

Ofschoon het Architectuurcentrum Twente een regionaal architectuurcentrum is, heeft de provincie de kwaliteit van de organisatie zo hoog gewaardeerd dat participatie in het provinciaal AtelierOverijssel gerechtvaardigd was (zie ook: www.atelieroverijssel.nl). Na een twee jaar geldende overeenkomst die in 2006 startte, is de participatie van het Architectuurcentrum Twente in het door de provincie Overijssel geïnitieerde AtelierOverijssel verlengd met een nieuwe periode van twee jaar. In 2008 en 2009 en met een uitloop in 2010 is de participatie zelfs uitgebreid en is naast de coördinator van het architectuurcentrum een freelance projectmedewerker namens het Architectuurcentrum Twente aan het team van AtelierOverijssel toegevoegd. De coördinator neemt hoofdzakelijk deel aan de programmaraadsvergaderingen en de freelance projectmedewerker participeert in de projectgroepen.

Het ligt in de verwachting dat ook in 2010 het AtelierOverijssel zal worden voortgezet inclusief de participatie daarin van het Architectuurcentrum Twente.

De subsidie die het Architectuurcentrum Twente van de Kamer van Koophandel Oost Nederland in 2003 ontving, biedt ook in 2010 nog steeds ruimte voor het geven van een vrije ontwerpopdracht aan een vooraanstaand stedenbouwkundige of landschapsarchitect (met binding met de regio Twente) voor een deel van het gebied dat de Netwerkstad Twente omvat. Eerder werden er opdrachten gegeven aan Rein Geurtsen, Ton Schaap en Pieter Jannink. Een vierde ontwerper dient zich aan: Daan Zandbelt, een talentvolle stedenbouwkundig ontwerper uit Rotterdam met roots in Hengelo.

Naast het Jaarprogramma dienen zich ieder jaar in de regio een aantal opgaven aan waarbij de inzet van het Architectuurcentrum Twente van belang wordt geacht. Op verzoek van derden kunnen daarvoor projecten worden ontwikkeld die tot de zogenoemde 'derde geldstroom' projecten worden gerekend.

De netto-opbrengsten worden aangewend ter dekking van tekorten van de structurele kosten. De programmaraad toetst ieder op aanvraag te organiseren project op overeenstemming met de doelstellingen van het architectuurcentrum en bewaakt de onafhankelijkheid van het instituut.

Incidenteel en soms ook structureel werkt het Architectuurcentrum Twente samen met de Regio Twente, Kunst en Cultuur Overijssel (KCO), Dienst Landelijk Gebied (DLG), Landschap Overijssel, Kunstvereniging Diepenheim, Akkuh kunstzaal Hengelo, Het Oversticht, Waterschap Regge en Dinkel, museum Twentse Welle, Rijksmuseum Twenthe, woningcorporaties en het Enschedese cultuurfestival Grenswerk. In het Duitse grensgebied is samenwerking gezocht met de Bund Deutsche Architekten (BDA). Zo werd in 2008 in samenwerking met de BDA een tentoonstelling in Enschede georganiseerd waarbij werk van Duitse architecten werd getoond. In 2010 volgt een tegenexpositie in Duitsland waarbij Nederlandse architecten onder andere hun inzendingen voor de jaarlijkse prijs BNA Gebouw van het jaar, Regio Oost toonden.

Met de BNA kring Twente-Oost is overleg over samenwerking bij de uitvoering van de Dag van de Architectuur.

Educatie

Educatie is voor het Architectuurcentrum Twente een breed gehanteerd begrip. Met de georganiseerde activiteiten wordt kennis aangedragen die niet alleen voor scholieren en studenten, maar ook voor het brede (niet deskundige, maar wel geïnteresseerde) publiek van betekenis is. Dat wil niet zeggen dat er geen specifieke aandacht is voor het onderwijs.

De in samenwerking met Saxion Hogescholen, ArtEZ Enschede en andere universiteiten en hogescholen georganiseerde masterclasses kunnen uiteraard ook gerekend worden tot het thema 'Educatie'.

De eerder georganiseerde 'Archi-Idol 2007/2008' is een uniek educatief project voor scholieren van middelbare scholen. Het format is beschikbaar gesteld aan de architectuurcentra in Nederland en het is gepresenteerd op een internationale workshop die op 24 september 2009 door Architectuur Lokaal werd georganiseerd in Rotterdam.

De eerder door het Architectuurcentrum Twente ontwikkelde meerdaagse cursus 'Creëer je eigen huis', die bedoeld is voor potentiële eigenbouwers/particuliere opdrachtgevers, is in 2008 in Enschede (Roombeek) en in 2009 in Hengelo (Dalmeden) gegeven. De cursus kan op ieder gewenst moment in de Twentse steden georganiseerd worden voor zover er sprake is van de aankondiging van verkoop van vrije kavels.

Masterclasses

Een doelgroep die steeds nadrukkelijk bij de activiteiten wordt betrokken zijn de (wo-/hbo-) studenten. In de eerder georganiseerde projecten Hoogbouw in 2003, Dorpen op het zand in 2004 en Twente in the air in 2006 zijn bijzonder positieve ervaringen opgedaan.

Het succes van het format – waarbij vooral de cross-over van verschillende opleiding tot interessante resultaten leidde – was aanleiding om ook in 2008 weer een masterclass te organiseren. Deze masterclass was onderdeel van de manifestatie 'Playtime op 52°16' NB / 6°38' OL'. Door omstandigheden is dit project pas in 2009 uitgevoerd, inclusief een publiekspresentatie van de resultaten. De opdracht luidde: bedenk een concept en geef deze vorm, waardoor de plek een brandpunt wordt voor de Twentse dagrecreatie. Ingrediënten: water en zo'n typisch kanaalprofiel met grote bomen en verder de leegte. De werkstukken moesten naast het gedroomde programma ook een stedenbouw/landschapsonwerp, architectuur/gebouwonwerp bevatten.

Bereik en publiciteit

De in 2010 te effectueren zogeheten 'Open Source' werkwijze, beoogt het Twentse publiek nog directer te betrekken bij de thema's die de ruimtelijke kwaliteit in de regio betreffen. Hiervoor zullen specifieke, voor het discussiethema geïnteresseerde doelgroepen benaderd worden. Daarnaast zal een groot deel van de ruim 2.200 adressen uit het vaste adressenbestand per e-mail geïnformeerd worden over de forumdiscussies op www.architectuurcentrumtwente.nl en uitgenodigd worden om daaraan deel te nemen. Daarnaast zal een belangrijk deel van dit adressenbestand ook per gedrukte informatie op de hoogte worden gehouden van de activiteiten. Uiteraard blijven de media – zowel regionale als landelijke publieks- en vakbladen – met persberichten geïnformeerd worden. Bij te organiseren tentoonstellingen worden affiches gemaakt en verspreid. Vaste samenwerking is er met Radio Enschede waarbij voor iedere activiteit een interview met de coördinator Peter van Roosmalen wordt uitgezonden. Tijdens de

ArchitectuurcentrumTwente

Enschede FM

Architectuurcentrum Twente

interviews wordt achtergrondinformatie gegeven en een oproep gedaan om de activiteit te bezoeken.

In 2009 is de nieuwsbrief LXXBXH eenmaal verschenen. LXXBXH wordt gratis verspreid onder alle donateurs, sponsors en subsidienten en geeft achtergrondinformatie over de activiteiten van het Architectuurcentrum Twente en ontwikkelingen in Twente. Het ligt in de bedoeling om in 2010 in de eerste edities van de nieuwsbrief de 'Open Source' debatformule te presenteren en zo de bestaande doelgroep te enthousiasmeren tot participatie. Een te houden onderzoek zal vervolgens de behoefte aan papieren nieuwsbrief peilen waarna al of niet uitsluitend per digitale nieuwsbrief gecommuniceerd zal gaan worden.

Periode en plaats van de manifestaties

Het jaarprogramma wordt gedurende het kalenderjaar zoveel mogelijk verspreid uitgevoerd, waarbij in de zomerperiode een pauze is ingebouwd. Het Architectuurcentrum Twente is werkzaam voor de gehele regio Twente. Als consequentie daarvan heeft het architectuurcentrum ervoor gekozen geen vaste locatie te kiezen voor het houden van bijeenkomsten maar telkens weer op een andere plek actief te zijn ('Wij zijn footloose'). De feitelijke locaties worden in hoofdzaak bepaald door het onderwerp waarbij een regionale spreiding wordt nagestreefd.

Werkplan en tijdschema

De inhoudelijke activiteiten worden bepaald door de programmaraad, onder goedkeuring van het bestuur. De dagelijkse gang van zaken wordt vanuit het bureau gevoerd door de coördinator. De coördinator is in dienst voor 90%. Hij is de vaste aanspreekpartner en de contactpersoon voor het Architectuurcentrum Twente, hij realiseert de plannen van de programmaraad, uiteraard met hulp van leden van de programmaraad en/of andere betrokken vrijwilligers en hij geeft leiding aan de (freelance) projectmedewerker(s) en stagiaires. Daarnaast geeft de freelance zakelijk leider op projectbasis

onder meer leiding aan evenementen, zorgt samen met de coördinator voor externe contacten en is verantwoordelijk voor het financiële management en de contacten met het bestuur. De activiteiten van de zakelijk leider zijn in hoofdzaak project gerelateerd. Vanaf 2005 verzorgt een freelance administratief medewerker de financiële administratie.

Financiën

Het bestaansrecht van het Architectuurcentrum Twente wordt naast de publieke belangstelling ook bepaald door de bereidheid bij partijen om de activiteiten financieel mogelijk te maken. Daarvoor worden bij overheden, het bedrijfsleven, woningcorporaties en particulieren verzoeken ingediend voor subsidies, sponsoring of donateurschap. De omvang van het aantal partijen dat financieel bijdraagt, is relatief groot en kent een grote regionale spreiding. Dit is van belang voor een breed draagvlak, maar is tevens een garantie voor de continuïteit van het Architectuurcentrum Twente.

Het algemeen bestuur van het Architectuurcentrum Twente vormt door haar zeer gedifferentieerde samenstelling een afspiegeling van het Twentse culturele leven en bedrijfsleven. De individuele leden zullen gebruikmakend van hun netwerk, kunnen bijdragen aan de vorming en uitbreiding van het draagvlak. Daarnaast vormt de inzet van de programmaraad een niet altijd voor het publiek, subsidienten en sponsors zichtbare bijdrage aan het draagvlak van het Architectuurcentrum Twente. Deze groep vrijwilligers is circa 25 personen groot (gekwalficeerde professionals uit verschillende disciplines uit de regio) en vormt het hart van de organisatie. Samen zetten zij zich gemiddeld zo'n 700 uur per jaar in. Deze inzet vertegenwoordigt bij kapitalisatie een aanzienlijk bedrag, groot circa € 70.000,-. Ofschoon deze gekapitaliseerde inzet niet in de begrotingen is terug te vinden, vormt zij een wezenlijke bijdrage, zonder welke het architectuurcentrum geen bestaansrecht heeft.

De structurele financiële bijdrages voor 2010 van de gemeenten Almelo, Enschede en Hengelo zijn in 2009 gecontinueerd.

Het door de gemeenteraad van Enschede goedkeuren van de door B en W voorgestelde korting kon gelukkig tijdig worden voorkomen. De gemeente Hengelo stelt extra budget beschikbaar voor vergoeding van ad hoc advies en/of participatie in diverse overlegmomenten.

De al jaren relatief constante omvang van de sponsorbijdragen (bedrijfsleven) heeft zich in 2009 niet helemaal kunnen handhaven. Vermoed wordt dat de economische crisis die eind 2009 vooral de bouwsector trof, hier voor een belangrijk deel debet aan is. Voor 2010 wordt getracht weer terug te keren naar het niveau van 2008. Het aantal vijftientig-euro-donateurs (particulieren) bedroeg eind 2009 circa 100. De sponsor- en donateurbijdragen worden hoofdzakelijk aangewend voor dekking van de structurele kosten.

In de begroting voor 2010 zijn enkele aanpassingen (met name verhogingen van enkele structurele kostenposten) doorgevoerd ten opzichte van voorgaande jaren.

De subsidie die voor het Jaarprogramma 2010 bij het Stimuleringsfonds voor Architectuur wordt aangevraagd is per saldo vergelijkbaar met hetgeen in 2009 werd aangevraagd. Er is onderscheid tussen het *Jaarprogramma Light* (met daarin enkele 'klassieke' activiteiten en de nog nader te bepalen formats zoals debatten, een expositie en een filmfestival) en het zogeheten *Jaarprogramma Plus* waarin de aanvullende projecten zijn ondergebracht. Het is in principe niet meer mogelijk om gedurende het jaar bij het Stimuleringsfonds aan te kloppen voor speciale projectsubsidies.

In 2010 zal voor relevante activiteiten projectsubsidies worden aangevraagd bij de Provincie Overijssel, voor zover die binnen het gevoerde beleid van de provincie subsidiabel zijn. Naast het subsidiebeleid van de afzonderlijke Eenheden Ruimte en Cultuur biedt het gezamenlijke Programma Cultuur&Ruimte wellicht ook mogelijkheden. Het is vooralsnog niet vanzelfsprekend dat alle begrote projectkosten gedekt kunnen gaan worden door de aangevraagde subsidies. Cofinanciering uit opbrengsten van de zogenoemde derdegeldstroom projecten is dan ook een belangrijk speerpunt in 2010.

Op 1 januari 2010 waren de volgende bedrijven en instellingen sponsor of subsidiënt van het Architectuurcentrum Twente.

Architectenbureaus

Architectenbureau Harry Kamphuis *Deurningen*
 Architectenbureau John Velthuis *Oldenzaal*
 Architectenbureau Mars *Borne*
 beeftink - lucas - marbus architecten *Enschede*
 Beltman Architecten *Enschede*
 Bruins & Koopman architecten *Enschede*
 De Witte - Van der Heijden Architecten *Enschede, Groenlo*
 Groothuis Postma Architecten *Hengelo*
 IAA Architecten *Almelo, Enschede*
 iDX architecten *Rijssen*
 Jorissen Simonetti Architecten *Rijssen*
 LKSvdD architecten *Hengelo*
 MAS architectuur *Hengelo*
 Morsink Architecten *Ootmarsum*
 schipperdouwesarchitectuur *Wierden*
 Te Kieft architecten *Borne*
 Ten Dam De Leeuw Architecten *Diepenheim*
 Van der Jeugd Architecten *Enschede*
 Van Wylick Architecten *Eindhoven*

Corporaties

Almelose Woningstichting Beter Wonen *Almelo*
 Christelijke Woningbouwvereniging De Goede Woning *Rijssen*
 De Goorse Volkswoning *Goor*
 Domijn *Enschede*
 R.K. Woonstichting Ons Huis *Enschede*
 Stichting Jongeren Huisvesting Twente *Enschede*
 Stichting Wonen Delden *Delden*
 Stichting Wonen Wierden Enter *Wierden*
 Stichting Woonmaatschappij Dinkelborgh *Denekamp*
 Viverion *Goor*
 Welbions *Hengelo*
 Woningcorporatie De Woonplaats *Groenlo, Enschede*
 Woningstichting Hellendoorn *Nijverdal*
 Woningstichting Sint Joseph *Weerselo*
 Woningstichting Sint Joseph *Almelo*

Woningstichting Vriezenveen *Westerhaar, Vriezenveen*
Woonbeheer Borne *Borne*

Makelaars en vastgoed

Ten Hag Bedrijfsmakelaars *Enschede*

Bouwbedrijven

Aannemingsbedrijf Van Merksteijn *Enschede*
Dura Vermeer Groep *Hengelo*
Janssen de Jong Bouw *Hengelo*
Koopmans Bouw *Enschede*
Nijhuis Bouw *Rijssen*
Vastbouw Oost *Rijssen*
VWS Bouw & Vastgoedontwikkeling *Rijssen*

Diversen

Eelerwoude *Goor*
Raab Karcher Eshuis *Vriezenveen*
Rabobank, Enschede *Haaksbergen*
Royal Haskoning *Enschede*

Subsidiënten

Gemeente Almelo
Gemeente Enschede
Gemeente Hengelo
Kamer van Koophandel Oost Nederland
Provincie Overijssel
Stimuleringsfonds voor Architectuur

Giften en legaten

In 2005 is het Architectuurcentrum Twente officieel door de Belastingdienst erkend als een algemeen nut beogende instelling. Dit betekent dat vanaf 1 januari 2006 schenkingen aan het Architectuurcentrum Twente onbelast zijn (met dank aan Johan Cruijff en de Johan Cruijff-foundation). Hetzelfde geldt overigens voor erfenissen. Het is daarom voor particulieren te overwegen om het Architectuurcentrum Twente als begunstigde op te nemen in testamenten.

Verder zijn giften aan een algemeen nut beogende instelling

afteikbaar voor de inkomstenbelasting, al dan niet gedeeltelijk. Gewone giften zijn aftrekbaar als een bepaalde drempel wordt overschreden; giften in de vorm van termijnen van lijfrente zijn helemaal aftrekbaar. Zo is het Architectuurcentrum Twente dus op een fiscaal vriendelijke manier te ondersteunen. Voor giften in de vorm van een lijfrente is bemiddeling door een notaris vereist. De daarvoor gevraagde bemiddelingskosten worden door het Architectuurcentrum Twente gedragen.

Jaarprogramma 2009*voor een uitgebreid overzicht zie bijlage I*

14, 15, 16 jan	Masterclass Playtime
5 feb	Publiekspresentatie Playtime
26 feb	Jonge Twentse ontwerpers presenteren zich
12 feb / 16 mrt	Tien jaar Geslaagd Ontwerp
26 mei	Symposium 't Vaneker
18 juni	Kansen voor Kwaliteit, ingelast 'crisis-debat'
10 sept	Publiekspresentatie Netwerkstad III – Hochsitz-hoogzit
25 sept / 8 feb	Ir. Gijsbert Friedhoff, architect en kunstmakelaar
15 oktober	Debat Rondweg Borne
5 nov	Nieuwe stadhuis Almelo
12 nov	Dag van de Ruimtelijke Kwaliteit
19 nov / 13 dec	Geslaagd Ontwerp nr. 11
26 nov	De Thermometer: Krimp in Twente
9 dec	Hart van Zuid leeft!

Jaarprogramma 2010*voor een uitgebreid overzicht zie bijlage II*

25 sept / 8 feb	Ir. Gijsbert Friedhoff, architect en kunstmakelaar
15 jan / 13 feb	Architectuur over de Grens II
28 januari	Publiekspresentatie Oersprong Twente
april / mei / juni	Twente in Beeld
4 februari	Sporen door Twente
22 april	Enschedese plannen van Ton Schaap
20 mei	Jonge Twentse ontwerpers presenteren zich
sept	Film en architectuur
sept / okt	Rood-voor-Rood
sept / okt	Geslaagd Ontwerp 12
okt	Gestapeld Particulier Opdrachtgeverschap
nov	Netwerkstad IV
nov	Expositie Van Couwelaar

voor actuele informatie wordt verwezen naar de website
www.architectuurcentrum.nl

Verantwoordelijken per 1 januari 2010**Het bestuur****Marjan Weekhout** *voorzitter*

directeur Academie Ruimtelijke Ontwikkeling en Bouw,
Saxion

Wim van Egmond *secretaris*

oud wethouder gemeente Enschede.

Derk Willem Ruesink *penningmeester*

belastingadviseur bij
Verhoeven Ruesink Daniel Belastingadviseurs Enschede.

Rob Beerkens *namens programmaraad*

architect/directeur MAS Architectuur, Hengelo.

Han Hannink *lid*

zelfstandig bouw- en onderwijsadviseur.

Rob Dieleman *lid*

algemeen directeur Axis Mediaontwerpers, Enschede.

Jan Salverda *lid*

algemeen directeur Domijn Enschede.

Robert ten Dam *namens programmaraad*

architect/directeur Ten Dam de Leeuw Architecten, Diepenheim.

De programmaraad

Harry Abels *architect/directeur*
IAA Architecten

Rob Beerkens (*voorzitter*) *architect/directeur*
MAS Architectuur Hengelo

Diele Biemold *woonplanoloog gemeente Hengelo*

Robert ten Dam *architect/directeur*
Ten Dam de Leeuw Architecten, Diepenheim.

Albert Fien *stedenbouwkundige*

Sabine Hartman *kunsthistorica*

Joop Hoogeveen *adviseur ruimtelijke kwaliteit*

Paul van der Jeugd *directeur/architect*
Van der Jeugd Architecten, Enschede.

Walter Kemperman *architect/directeur*
Bouwconsultant Twente, Enschede.

Ruud van der Koelen *architect*
Paul van der Jeugd Architecten, Enschede.

Paul Kruise *meubel- en interieurontwerper*

Anke Kuipers *landschapsontwerper*
Odin Landschapsontwerpers, Nijverdal.

Josine Lentferink *grafisch vormgever*

Ronald Olthof *architect*
LKSvdD architecten, Hengelo.

Moniek Otten *architect / ruimtelijk vormgever*
IAA-architecten Enschede

Theo Reitsema *architect/directeur*
Reitsema & Partners architecten, Rijssen

Wanda Roskam *stedenbouwkundige*
gemeente Almelo

Johan Schepers *architect, vh deken BNA*

John Slot *stedenbouwkundige*

Peter Timmerman
Studium Generale Universiteit Twente

Jet van der Tol *vormgeefster*

Het bureau

Peter van Roosmalen *coördinator (0,9 fte)*
Min. De Sav. Lohmanlaan 52, 7522 AR Enschede

Tom de Vries *zakelijk leider **
Smedenstraat 272, 7411 RC Deventer

Jan Stegink *projectmedewerker **
Van Loenshof 8E, 7511 HG Enschede

Biagina Principato *projectmedewerker **
Weth. Nijhuisstraat 238, 7545 NP Enschede

Nathalie Groot Kormelink *projectmedewerker **
Haaksbergerstraat 149-210, 7513 EL Enschede

Vaya Nijhof *bureaumedewerker **
Thomas de Keyserstraat 135, 7545 BD Enschede

Dick ten Kate *administrateur **
C. Speelmanstraat 35, 7535 ZA Enschede

Inge Rensink *onderhoud website **
Olieslagweg 107, 7521 JA Enschede

Stagiaires *diverse stagiaires van uiteenlopende opleidingen*

** op freelance-basis*

Programma overzicht 2009

Playtime 52°18' NB en 6°38' OL masterclass

14 t/m 16 januari en 5 februari 2009

Het is zomer en je wilt met je vrienden feesten. De zon schijnt en je wilt lekker relaxen. Het weer is goed en je wilt genieten. Eigenlijk wil je naar de zee, het strand en in de zon zijn. Waar kun je dan terecht in Twente? Hoe maak je 'the place to be'? Dit was de uitdaging die in de masterclass 'Playtime 52,18 NB / 6,38 OL' beantwoord moest worden. Hoe geef je invulling aan een gebied in Twente waar water, zon en ruimte de kans krijgen. Een plek die nu nog leeg en saai is, maar waar straks iedereen wil zijn. Het Architectuurcentrum Twente organiseerde voor de vierde keer een masterclass voor studenten van uiteenlopende ontwerpdisciplines, zoals landschapsarchitectuur, stedenbouw en kunstzinnige vormgeving. De Masterclass vond plaats op wo 14, do 15 en vr 16 januari 2009 in Enschede.

Gedurende drie dagen werkten de studenten van verschillende disciplines in groepen aan een concrete ontwerpopdracht. Tijdens de Masterclass waren zogenaamde Masters (ervaren ontwerpers landschapsarchitectuur, stedenbouw en architectuur) regelmatig aanwezig om de ontwerpteams te coachen. Ook gaven alle masters een inspirerende inleiding. Op do 5 februari 2009 werden de resultaten voor het publiek gepresenteerd en was er een discussiebijeenkomst voor belangstellenden en voor belanghebbenden, waarbij ook bestuurders en ambtenaren van de betrokken gemeenten aanwezig waren.

De deelnemers aan de Masterclass werd gevraagd mee te ontwerpen aan de toekomst van Twente. Wonen, werken en recreëren worden vaak in een adem genoemd. Aan ideeën voor woon en werklandschappen geen gebrek. Maar welk nieuw vormgegeven landschap, groen, blauw of rood, in Twente zal de mens verleiden tot aangenaam verpozen. Krijgen we in Twente een tweede Efteling, of een variant op het Eden project in Cornwall of kunnen we binnenkort op safari...

Kort gezegd luidde de opdracht: ontwerp een bijzonder brandpunt voor dagrecreatie in het bestaande Twentse landschap. Voor deze 'Playtime 52,18 NB / 6,38 OL'-opdracht

is een locatie gekozen, die relatief leeg is en zonder betekenis, vlakbij de 'Zijtak van het Twentekanaal', gelegen op 52,18 Noorderbreedte / 6,38 Oosterlengte, vandaar de naam. Overige nabijgelegen Twentse ingrediënten zijn het esdorp Bornerbroek, boerenerven, een snelweg, lanen en een zandwinplas. Op de achtergrond verrijst een regionaal bedrijventerrein voor XL-bedrijven. Resultaat van de 3 ontwerpdagen diende een ontwerpconcept te zijn voor een nieuwe (ruimtelijke) vorm van dagrecreatie. Met daarbij ontwerpideeën (schetsen, maquettes, collages etc.) op verschillende schaalniveaus om het concept te verbeelden. Landschap, stedenbouw, architectuur, kunst, verkeer, alles kon ingezet worden als middel om 'playtime' vorm te geven. Ook het gedroomde programma (ontmoeten, feesten, sport, dag/nacht, seizoen, tijdelijk/permanent, sensatie, romantiek) was onderdeel van de ontwerpopgave.

De Masterclass was bedoeld voor studenten met al enige ontwerpervaring (2e - 3e jaars) van deze opleidingen:

- Wageningen Universiteit
- Hogeschool Van Hall Larenstein
- Technische Universiteit Delft
- Technische Universiteit Eindhoven
- Saxion Enschede en Deventer
afdeling Bouwkunde, Planologie en Stedenbouwkundig ontwerpen
- Academies voor Bouwkunst Arnhem, Groningen, Amsterdam, Rotterdam, Tilburg en Maastricht
- ArtEZ AKI Enschede
- Münster School of Architecture
- NHTV Urban Design Breda
- Windesheim Zwolle *afdeling Bouwkunde*

Als masters traden op:

- **Sandra Schuit** *landschapsarchitect*
bureau Zijanzicht, Arnhem.
- **Bauke Tuinstra** *architect*
TWA architecten, Burdaard.
- **Hilde Blank** *stedenbouwkundige*
BVR adviseurs ruimtelijke ontwikkeling, Rotterdam
en bovendien atelierleider van Atelier Overijssel

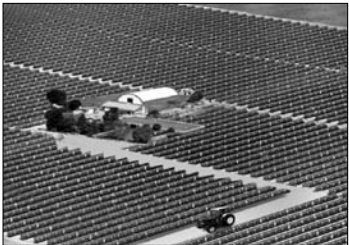

ArchitectuurcentrumTwente

- **Wies Sanders** stedenbouwkundige, Urban Unlimited, Rotterdam.

Meedoen aan een masterclass is altijd een uitgelezen kans om kennis te maken met werk- en denkwijzen van andere ontwerp-disciplines, en om kennis te maken met ontwerpers van naam, met veel praktijkervaring. Ook leren studenten om samen te werken aan een uitdagende concrete ontwerpopdracht onder tijdsdruk.

De presentatie van het ontwerp aan publiek op de slot-manifestatie op 5 februari 2009 was een waardevolle afronding van de ontwerpopdracht. In het Projectbureau Hart van Zuid in Hengelo presenteerden de vier teams hun resultaten. Het werken met andere vakdisciplines aan de opdracht werd door de studenten als erg aantrekkelijk bevonden. Ook onder tijdsdruk presteren was een goede leerschool. Omdat de meeste studenten Twente niet goed kennen, vonden sommigen de opdracht voor 'the place to be' relatief lastig. Het plangebied bood echter genoeg aanknopingspunten ter inspiratie en reflectie. Er was een goede opkomst van ongeveer 80 bezoekers. De plannen hadden de volgende namen: Ecotech Twente, Playtime vs Landscape XL, Twentebroek en Kleurrijk Twente.

Ecotech Twente

Ecotech Twente

De toeristen worden nu naar Twente gelokt door het promoten van rust en ruimte, zoals de reclame 'Twentejezelf' laat zien. In de ogen van deze studenten had Twente meer te bieden. Gelegen tussen de Randstand en het Ruhrgebied kan Twente een 'stepstone' worden, als centrum voor duurzaamheid, in de breedste zin van het woord. De aanwezigheid van techniek in de vorm van het XL businesspark, water en natuur in de vorm van de Doorbraak en het kanaal als vaarverbinding, geven genoeg aanknopingspunten voor een nieuw duurzaamheidslandschap. Zo werd het plan Ecotech Twente geboren. In de weilanden geen maïs maar zonnecellen, bij de boerderijen geen voedersilo's maar windturbines, en wat dacht u van overnachten op vijftig meter hoogte in de kop van een windmolen. Het XL businesspark

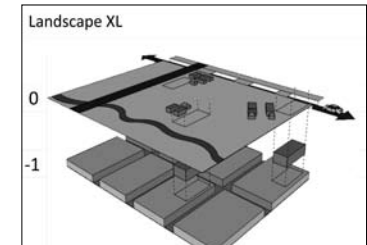
wordt op deze manier een ECO-businesspark. Allerhande bedrijven op gebied van duurzaamheid en recycling zullen er te vinden zijn. Ook wordt het mogelijk het duurzame leven hier uit te proberen in Eco-vakantiewoningen. Techniek, natuur en recreatie zullen samenkomen. In het plan Ecotech Twente.

Playtime vs Landscape XL

Ook voor deze studenten gaf de rust en ruimte van Twente stof tot nadenken. Een pretpark hoort hier niet, maar een XLbusinesspark evenmin. Voor de bedrijven die zich op dit bedrijventerrein willen vestigen, werden door deze groep randvoorwaarden geformuleerd. Zo moeten de bedrijven innovatief, duurzaam, streekgebonden en representatief zijn. Voor de bezoekers van het nieuwe recreatielandschap vonden zij het belangrijk om Twentse landelijkheid te ervaren en tegelijkertijd inzicht te geven in productieprocessen, zodat een combinatie van educatie en avontuur zou ontstaan. De oplossing werd gevonden in een meerlagen landschap waarbij de industriële productie ondergronds plaatsvindt. Als voorbeeld werd de melkproductie genoemd. De Twentse boerenbedrijven leveren de melk aan de fabriek die ondergronds staat. De recreant bezoekt een boerderij en kan via glazen daken in de fabriek kijken. Door de fabrieken en zware infrastructuur ondergronds aan te leggen, krijgt Almelo een mooie overgang tussen stad en land. Zo ontstaat een interessant nieuw gebied met de authentieke Twentse boerenerven en daarnaast innovatieve architectuur in een ondergrondse wereld. De prachtige 'artist impressions' die deze groep liet zien, toonden een modern sprookjeslandschap.

Twentebroek

Doel van deze 'place-to-be' is om de bezoeker een echt 'Twente gevoel' te laten beleven. Echter niet het gevoel van het heden, maar van verleden en toekomst. Het nieuwe recreatielandschap krijgt de naam Twentebroek, afgeleid van het streekgebonden 'broeke', wat moeras betekent. Twentebroek is een streekeigen themagericht landschapspark met clusters vakantiewoningen, waar recreanten in aanraking kunnen komen met ambachten, sport of technologie. Hiervoor werden door de

Playtime vs Landscape XL

Architectuurcentrum Twente

Twentebroek

Kleurrijk Twente

studenten twee zones ontwikkeld; 'Twentebroek-nostalgie' en 'Twentebroek-toekomst'. De eerste speelt in op de hang naar nostalgie. Recreanten maken kennis met authentieke Twentse gebruiken, zoals klootschieten en midwinterhoornblazen. De recreatiewoningen zijn in historische stijl ontworpen en het landschap bestaat uit een natuurlijk ontwikkeld bos. Twentebroek-toekomst gaat in op innovatie en duurzaamheid. Er zijn workshops voor het maken van hypermoderne stoffen, nieuwe biersoorten en kunststof klompen. De omgeving is een modern parklandschap met rechte lanen, bloemenweiden en sportvelden. De vakantiewoningen hebben een moderne architectuur. De beide zones worden verbonden door het Twentekanaal. Door het sterke contrast tussen oude gebruiken en innovaties heeft Twentebroek voor iedereen wat te bieden.

Kleurrijk Twente

In Kleurrijk Twente vormt 'contrast' de inspiratiebron. In dit ontwerp echter niet het contrast tussen verleden en toekomst, maar tussen 'snel' en 'langzaam'. In de netwerkstad Twente liggen stad en platteland dicht bij elkaar. De beleving van het landschap geschiedt op verschillende snelheden: Gehaast over snelwegen of toerend en wandelend over landelijke wegen. Door middel van het plaatsen van kunst moet het mogelijk worden om die verschillende belevingen meer waarde, kracht en emotie te geven. Op deze manier wordt een extra culturele laag aan het landschap toegevoegd. Zo kunnen bijvoorbeeld langs de snelwegen grote objecten worden geplaatst die in één oogopslag waar te nemen zijn. Op de fiets is het mogelijk om de kunst echt te gaan verkennen en ontdekken. Deze kunst hoeft niet alleen vorm te krijgen in beelden, maar kan ook verweven worden met het Twentse landschap. Kunst kan shockeren, vervreemden, verbazen. Wandelend kan kunst zelfs een activiteit worden. Ook vanuit de lucht kan een plek herkenbaar worden door een grootschalige kunsttoepassing. Door het ontwikkelen van verschillende routekaarten 'snel', 'normaal' en 'langzaam', kunnen verschillende doelgroepen op verschillende manieren Twente gaan ontdekken.

Na de presentatie van de plannen werd door het publiek en de twee masters commentaar gegeven op de vier 'places to be'. Volgens de masters Sandra Schuit en Hilde Blank waren alle plannen visionair en hadden ze een vooruitkijkend concept. Ecotech en Landschap XL zijn daarin het extreemst, Kleurrijk Twente en Twentebroek lagen dichtbij de realiteit. De plannen van Playtime vs XL landscape en Kleurrijk Twente spraken daarnaast sterk tot de verbeelding. Minpunt van de plannen was dat deze nog niet goed in het bestaande landschap zijn geïntegreerd. Wellicht kwam dit door het ontbreken van het discipline landschapsarchitectuur in de groepen. Hilde Blank prees de studenten, omdat zij uit het niets zulke verschillende ideeën tot stand hebben gebracht. Volgens haar kan hier een wijze les uit worden getrokken; bij het ontwikkelen van nieuwe plannen moet veel meer integraal naar alle aspecten worden gekeken. Landschap en ecologie, werken en recreatie, economie en duurzaamheid; in alle plannen kwam een grote mate van verwevenheid voor. Duidelijk werd ook dat de huidige tijd vraagt om het toevoegen van de component cultuur en duurzaamheid in plannen. Voor het huidige XLbusinesspark zou dat een opsteker kunnen zijn. Ook de vertegenwoordiger van Stichting Dorpsbelangen Bornerbroek, die op deze avond aanwezig was, heeft veel inspiratie opgedaan voor het dorp en de omgeving: De combinatie van hightech bedrijven op het XL Businesspark en eco gerichte bedrijvigheid in het groene buitengebied, of kunstobjecten langs fiets- en wandelroutes die uitnodigen tot ontdekking van het landschap. De masters concludeerden dat in alle plannen prachtige bouwstenen zitten om een place-to-be te maken. De echte place-to-be moet echter nog worden uitgevonden. Door het publiek werd geconcludeerd dat een mix van de verschillende plannen de perfecte 'place-to-be' zou opleveren. **locatie** projectbureau Hart van Zuid, Industrieplein 3, 7553 LL Hengelo

Jonge Ontwerpers presenteren zich #03 presentatie

26 februari 2009

Nadat in 2007 en 2008 jonge architecten door het Architectuurcentrum Twente waren uitgenodigd om zich volgens het een pecha kucha concept te presenteren, was er dit jaar ruimte gemaakt voor zeven jonge ontwerpers afkomstig uit andere ontwerpende disciplines dan de architectuur. Veel net afgestudeerde ontwerpers zoals grafisch ontwerpers, productontwerpers, meubelontwerpers maar ook gameontwerpers en interieurarchitecten starten na hun opleiding een ontwerpcarrière binnen een bestaand bureau. Maar vaak beginnen zij direct of na een kort dienstverband een eigen bureau. Ook in Twente doet zich dit fenomeen gelukkig voor. Wie zijn zij en hoe kunnen zij zich profileren in een markt waarin concurrentie een steeds grotere rol speelt?

Het Architectuurcentrum Twente bood op 26 februari een podium aan zeven jonge, startende Twentse ontwerpers waarbij zij in maximaal 10 minuten hun persoonlijke ambitie, visie en zelf ontworpen projecten konden presenteren.

Rob Dieleman directeur *AXIS media ontwerpers uit Enschede* heeft de presentaties ingeleid met een inspirerende bijdrage. Na een korte schets van zijn leven, filosofie en de successtory van zijn Enschedese (en inmiddels ook Amsterdamse) bedrijf, startte de 48 jarige alleskunner zijn verhaal met de titel 'Wenken voor de jonge ontwerpers'. Daarmee wist hij niet alleen de zaal te vermaken maar ook de nodige, bruikbare en zinvolle tips mee te geven. Deze tips waren vooral bedoeld om een goed ondernemer te zijn. Want voor Dieleman is creativiteit meer dan alleen maar een mooi ontwerp kunnen maken.

Verrassend genoeg opende hij met Rudi Carrell ('who the f... is Rudi Carrell?') die ooit zei: 'Een goeie grap moet je eerst IN je mond nemen voordat die er UIT kan'. Hoewel hij absoluut geen fan is van Carrell, knoopte Dieleman de opmerking goed in zijn oren. Want later merkte hij dat die opmerking ook opgaat voor ontwerpers. En hij hield de jonge ontwerpers in de zaal dan ook voor: 'Zorg ervoor dat je je eerst helemaal vol stopt, wees een

spons, zuig alles op, wees nieuwsgierig, lees, kijk en luister. Want ooit komt het er uit en vaak op het moment dat het ook nog eens goed van pas komt.' Dieleman sprak uit ervaring en toonde dat met een paar voorbeelden aan. Vervolgens kwamen de belangrijkste en zelfs gestructureerde tips die vooral draaiden om de klantbenadering. Dielemans opsomming:

- zeg nooit tegen de klant dat hij 'uit zijn mond stinkt',
- benader je klant altijd positief,
- luister naar wat de klant zegt en waar zijn interesse en passie ligt, dat kun je later goed gebruiken,
- vraag je af wie de klant van de klant is,
- wees aardig!
- laat de klant ook zelf scoren,
- wees er van bewust dat de klant uiteindelijk de baas is,
- en tenslotte: laat je goed betalen (niet alleen voor jezelf maar vooral voor je bedrijf en de mensen die je in dienst hebt).

Dieleman sloot af met een belangrijke boodschap:

- neem regelmatig rust voor jezelf. Als je dat doet dan ben je daarna een veel betere ontwerper en heb je betere ideeën.

Na deze bemoedigende en bijna vaderlijke raadgevingen was het aan de jonge ontwerpers om zich kort te presenteren. Achtereenvolgens traden op:

Peter Meinders *interieurontwerper bij Insight te Hengelo*

Hij nam het publiek mee op een doorsnee werkdag en toonde zijn werkplek, collega's en de projecten waaraan hij werkte. Meinders noemt 'het koken' als een belangrijke inspiratiebron en hij vindt zichzelf vooral een conceptontwerper die het liefst met opdrachtgevers werkt die durven.

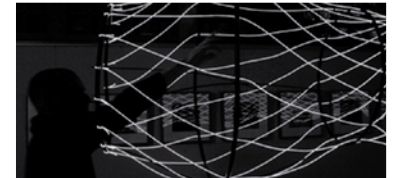
Paul Klotz *lichtontwerper met eigen bedrijf LED-art te Enschede.*

Paul is ondermeer opgeleid aan de Saxion Hogeschool en heeft zich gespecialiseerd in het ontwerpen van lichtobjecten die driedimensionale en bewegende aspecten hebben. De voorbeelden die hij toont hebben verschillende schaalniveau's en variëren van kleine kubusvormige objecten met digitaal aangestuurde ledverlichtingen tot monumentale objecten zoals een ontwerp voor een poort met lichtelementen in Delft.

16

ArchitectuurcentrumTwente

Werner Helmich industrieel ontwerper en eigenaar van *Helmich Design in Enschede*.

Helmich is met 24 jaar de jongste deelnemer en zijn passie is het maken van ontwerpen die in deze tijden van overgewicht en obesitas de beweging stimuleren. Hij deed onderzoek naar de relatie beweging en energieverbruik. Ontwerpen die hierop aansluiten zijn bijvoorbeeld de sportschoen die zichtbaar maakt hoeveel energie er verbruikt is, het magnetische bord waar de lepel en de vork niet of nauwelijks vanaf komen of de slank ogende koelkast.

Ronald Meulman een aan de AKI opgeleide keramist en eigenaar van atelier RM te Enschede.

Meulman toonde zijn flexibele mal waarmee hij een eindeloos reeks keramische vazen kan maken. Door de conische vorm van de mal in horizontale schijven te maken die verschuifbaar zijn, kan telkens een andere vorm gerealiseerd worden.

Bram den Hond game-ontwerper die op de AKI als schilder werd opgeleid.

Bram leerde al op jonge leeftijd te programmeren met Quickbasic en Turbopascal waarmee hij leerde om structuren en patronen te beheersen. De voorbeelden daarvan waren een dichtmachine waarmee met het indrukken van een 'woordknop' zich een gedicht kan ontwikkelen dat automatisch stopt als er een vooraf ingevoerd 'stopwoord' bereikt wordt. Of een emotiemachine die resulteert in een interactief ontstane soapaflevering. Ook gaf hij een idee van de complete opera die hij, inclusief alle disciplines die bij een normale opera aan de orde zijn, ontwierp. Bram eindigde zijn presentatie met de schilderijen die hij met behulp van beeldbewerkingsprogramma's weer maakt.

David den Breejan

interieurontwerper werkzaam bij IAA architecten in Enschede.

David is in Eindhoven opgeleid als productontwerper en doorkruist het liefst het beruchte hokjesdenken. In de ontwerpen die hij toont is de cross-overs met andere ontwerpdisciplines zichtbaar. Zo zien we de vuilnisbak met daaraan een vishengelhouder voor plaatsing aan de waterkant ('kun je meteen de

rommel uit het water vissen') of het letterlijke grasmatje op de stenen vloer voor even relaxed zitten met je voeten in het gras. Maar ook de blob-achtige ruimtes die hij ontwierp voor de ROC in Zwolle te maken in de verbindingsruimtes die alle leerblokken met elkaar verbinden en die zo een menselijke maat introduceren in de leerfabriek.

John Patrick Nijkamp grafisch ontwerper en samen met Dennis Morshuis eigenaar van het Ontwerpatelier te Enschede.

Na een dertig seconden durende flitspresentatie van de vele logo's die het Ontwerpatelier maakte, volgde een uitleg over een bijzonder project: gluejeans. Gluejeans is een project van het modeduo G+N (Gerrit Uittenbogaard en Natasja Martens) waarvoor Ontwerpatelier de campagne ontwierp. Gluejeans zijn, zoals het woord al zegt, gelijmde in plaats van genaaide broeken van jeansstof. Het duo heeft momenteel in het kader van het Amsterdamse Red Light Fashion-project een 'raam' op de Oude Achterburgwal in Amsterdam. De mannen van het Ontwerpatelier dragen beide een gluejeans (€ 500,- die je terugkrijgt als er na jou 500 exemplaren zijn verkocht...) en ondervinden na afloop van hun presentatie veel – vooral vrouwelijk – geïnteresseerde voelhanden!

De bijeenkomst 'Jonge ontwerpers presenteren zich #3' is volgens het zogenoemde pecha kucha-concept verlopen. Dit door Mark Dytham uit Tokio bedachte concept is afgestemd op het zaptijdperk: korte en bondige presentaties waarbij het publiek to the point wordt geïnformeerd. Een kookwekker zorgde ervoor dat de deelnemers zich strikt aan hun tien minuten hielden. Ze hadden zich goed voorbereid en de meeste bleven zelfs binnen die tijd.

Na afloop van de boeiende presentaties met veel innovatieve, creatieve en ondernemende denkkraft, kon het publiek nog eens extra inspiratie opdoen bij de tentoonstelling 'Geslaagd Ontwerp 10 jaar'. Deze eveneens door het Architectuurcentrum Twente georganiseerde lustrumtentoonstelling toont het oorspronkelijke afstudeerwerk van eerdere deelnemers aan de exposities 'Geslaagd Ontwerp' en ook hun huidige werk.

locatie Theater Kamak, Esrein 15, 7553 CX Hengelo

ArchitectuurcentrumTwente

10 jaar Geslaagd Ontwerp *expositie*

12 februari t/m 16 maart 2009

In oktober 2008 werd de tiende editie van Geslaagd Ontwerp georganiseerd. Vanaf het begin van deze reeks in 1998 hebben in totaal 178 afstudeerders aan academies, hogescholen en universiteiten hun afstudeerwerk getoond (voor zover zij zelf of hun afstudeeronderwerp een relatie met Twente hadden). Wat is er van al die ontwerpers geworden? Deze vraag gaat het Architectuurcentrum Twente in februari 2009 beantwoorden met een speciale lustrumeditie van Geslaagd Ontwerp.

Na een intensieve speurtocht heeft **Biagina Principato** de projectmedewerker die al vele jaren de jaarlijks tentoonstelling organiseert, een flink aantal oud-deelnemers kunnen traceren. Sommigen hadden zich ontwikkeld tot gevierd ontwerper, anderen waren in aanverwante ontwerpdisciplines terecht gekomen en weer anderen deden in het geheel niets meer op creatief gebied en brachten hooguit een enkele keer een bezoek aan een museum.

Van de nog actief zijnde ontwerpers/architecten zijn er zeventien geselecteerd om niet alleen het destijds getoonde afstudeerwerk nogmaals te laten zien, maar vooral om hun huidige werk te tonen. Tevens geeft de expositie inzicht in de ontwikkeling en carrière van de deelnemende ontwerpers/ architecten.

De tentoonstelling werd geopend op donderdag 12 februari om 19.30 uur met een inleiding door **Frans Bevers** directeur 3d design OPERA ontwerpers Amsterdam. OPERA ontwerpers zijn onder meer bekend van ontwerpen voor de TwentseWelle te Enschede, MOMA, New York, HEMA, new pilot store in Amersfoort.

Deelnemers:

- **Andre Beumers** www.i-aa.nl
- **Walewijn Grondman** www.projects.mashamatijevic.com
- **Hendrik van der Schoor** www.hendrikvanderschoor.nl
- **Willeke Evenhuis** www.willeke-evenhuis.nl
- **Rinse Blase** www.buroblase.nl

- **Leon Brokers** www.i-aa.nl
 - **Boudewijn van der Poel** www.muttdesign.nl
 - **Teun Flettermann** www.studiolef.com
 - **Elske Revelman de Vries** www.revelmandevries.nl
 - **Martijn Wildekamp** www.hollandsgoed.nl
 - **Tobias Lehman**
 - **Jeroen Molenaar** www.jeroenmolenaar.com
 - **Nathalie Groot Kormelink** www.sparc-architecture.nl
 - **Jorine Oosterhoff** www.jorineoosterhoff.nl
 - **Niels Blok** www.tofdesign.com
 - **Geke Wouters** www.gekewouters.nl
 - **Maurits Schregardus** www.mauritsschregardus.blogspot.com
 - **Bart-Jan Polman** www.studiopolmanboodt.nl
- locatie** Voormalig Kunstcentrum,
Industriestraat 17A, 7553 CK Hengelo

Vrijheid en kwaliteit op 't Vaneker *symposium*

26 mei 2009

Aan de noordelijke stadsrand van Enschede ligt 't Vaneker, een ruim honderd hectaren groot agrarisch coulisselandschap. Kleinschalig, gevarieerd, glooiend en dooraderd met kronkelende beken en wegen. Het zijn de structuurdragers voor een nieuw te ontwikkelen woonlandschap met hoge ambities. Grote vrijheid van de bouwer moet hier samengaan met topkwaliteit in architectuur, stedenbouw en landschap. Hoe stuur je zo'n ontwikkelingsproces waarin zelfbouwers met zeer grote kavels, stedenbouwkundigen, landschapsarchitecten en architecten moeten samenwerken om een ideaal woonlandschap te creëren? De gemeente Enschede wil geen gedetailleerde voorschriften maar wel hoge beeldkwaliteit. Om daarvoor goede ideeën te krijgen, schreef zij samen met de Rabobank Enschede-Haaksbergen en Ushi Kenniscentrum Bouwen de architectuurprijsvraag 'Bouw natuurlijk je eigen vrijheid' uit. 166 architecten uit binnen- en buitenland namen deel. Een vakjury selecteerde 22 inzendingen voor de vak- en publieksprijs. Tijdens een in opdracht van de gemeente Enschede georganiseerd symposium over 'het realiseren van hoge architectonische kwaliteit bij een maximale vrijheid' werd de

ArchitectuurcentrumTwente

prijswinnaar van de architectuurprijsvraag bekend gemaakt. Winnaar was het bureau **Rijnboutt van der Vossen** met het project www.dating.vaneker.nl.

Het symposium op 26 mei begon om 13.30 uur en vooraf konden bezoekers vanaf 12.00 uur deelnemen aan een lunch, de ontwerpen bezichtigen en eventueel het gebied per fiets of te voet verkennen. Veel van ongeveer 200 deelnemers aan het symposium hebben van deze mogelijkheden gebruik gemaakt.

locatie gebouw Noaberschap, Zuidkamp te Enschede

Kansen voor kwaliteit? *debat*

18 juni 2009

In Twente zijn geen visionaire oplossingen voor de crisis. Eigenlijk weet je dat ook wel maar je hoopt er stiekem toch op. De conclusie markeerde het eind van de debatavond in het aandoenlijke theater Kamak in Hengelo op donderdagavond 18 juni 2009. Vier professionals uit de bouwwereld hebben dan met de zaal - waarin ongeveer zeventig bezoekers zitten - ruim anderhalf uur gedebatteerd onder leiding van **Han Pape**, hoofdredacteur van de Roskam. Pape heeft zijn best gedaan maar kon moeilijk bij de vier panelleden iets los krijgen waarvan het publiek een warm gevoel kreeg. Om beurten mochten **Jan Salverda**, algemeen directeur van woningcorporatie Domijn, **Rob Welten**, wethouder RO in Oldenzaal (en binnenkort burgemeester in Borne), **Michel ten Hag**, directievoorzitter van de ten Hag Groep en tenslotte **Lucas Haafkes**, directeur van het gelijknamige aannemersbedrijf en voorzitter van Bouwend Nederland afdeling Enschede en Haaksbergen vertellen wat de huidige crisis voor hen persoonlijk, voor hun onderneming en hun beroepsgroep betekent maar ook of zij nog kansen zien en of er in hun beleving sprake is van lijfsbehoud of van kwaliteitsbehoud. Rob Welten constateert dat er veel verwacht wordt van overheden, ook van de lokale overheden. Welten: 'Maar als gemeenten hebben wij weinig middelen, de begrotingen staan onder druk ook als gevolg van groeiende werkloosheidsuitkeringen, minder leges enzovoort. Bovendien moeten we aan het eind van het jaar de begroting wel

sluitend hebben.' Welten wijst nu richting banken en vindt het jammer dat die niet aanwezig zijn. Zijn advies luidt: zoek naar maatwerkoplossingen en probeer gebrek aan vertrouwen weg te nemen. Een lichtpunt vindt hij dat de crisis wat lucht wegneemt uit de opgeblazen economie. Rob verwacht meer van de provincie (Han Pape: er komt 50 miljoen aan!).

Jan Salverda prijst zich gelukkig dat Domijn over relatief veel vastgoed beschikt waardoor er sprake is van vermogen dat nu – door verkoop – kan worden ingezet voor nieuwe projecten. Zijn strategie is te kiezen voor kwaliteitsbehoud en niet voor het korte termijn denken. Toch merkt hij ook dat de verkoop stagneert. Er zijn nu 270 nieuwbouw woningen te koop in Enschede. 'Als de situatie aanhoudt, dan hebben we de komende acht jaar geen ruimte voor nieuwe appartementen,' geeft hij als voorbeeld. Bovendien zegt hij: 'In Twente is er net als in de rest van Nederland sprake van krimpende bevolking. Dus moeten we ons afvragen wat gaan we waar en voor wie bouwen.' Misschien moeten we even stoppen of in ieder geval de aandacht vooral richten op verhogen kwaliteit bestaande voorraad in plaats van nieuwbouw.

Michel ten Hag constateert een terugloop in transacties bij de helft van de bestaande bouw en tweederde tot driekwart bij de nieuwbouwwoningen. Als makelaar probeert hij dat op te vangen door het marktaandeel te vergroten, door bijzondere opdrachten zoals onderzoek en advies te verwerven, en door de beloning te verhogen door meer werk te leveren. Als kansen ziet hij het elkaar helpen en opzoeken en het zogeheten woningfondsplan dat zekerheid en herstelkansen voor de huurmarkt biedt. Wel vindt hij dat dit vooral voor de bestaande markt van toepassing is. Hij waarschuwt voor het domino-effect.

Lucas Haafkes deelt mee dat in Twente de bouwsector groter is dan in de rest van Nederland (8% economisch verkeer tegen 6% in de rest van Nederland) en dat er in de regio 22.000 mensen direct bij de bouw betrokken zijn. De gevolgen zijn hier dus extra groot. De rustige tijd is nu te gebruiken voor nadenken over vernieuwing en verbetering. Hij opteert verder voor het soepeler hanteren van regelgeving, het instellen van veel meer leerlingwerkplaatsen en de betalingstermijn van 45 naar 30 dagen terug te brengen. Volgens Lucas biedt de zorg en de scholenbouw

ArchitectuurcentrumTwente

op dit moment nog ruimte voor bouwactiviteit. Verlies blijft nog beperkt, stoppen met groei, stoppen met nieuwbouw, er komt een prijsdaling en er moet iets gedaan worden aan de hypotheekaf trek. Het zijn de hoofdlijnen uit het debat met de zaal. Een rondje langs de vier panelleden leert dat de terugloop in arbeidsplaatsen de afgelopen periode ongeveer 10 procent was. Dat is nog te overzien. Sommigen zeggen: het was allemaal te voorzien gezien de vergrijzing en het feit dat iedereen inmiddels zijn eigen huis heeft. Maar, zeggen anderen, de omvang van de huishoudens krimpt wel maar het aantal (kleine) huishoudens groeit. De renovatieopgave zal toenemen is een algemeen gedeelde opvatting. Maar daarnaast wordt ook opgemerkt dat er in Nederland relatief heel erg weinig grond bebouwd is en dat daar dus zeker ruimte zit. Maar, zo horen we, de grondprijs is extreem hoog. Ook daar zou de provincie kunnen ingrijpen.

We moeten stoppen met nieuwbouw en de crisis gebruiken voor opwaardering van de bestaande voorraad. Dat kan overigens alleen snel soelaas bieden als de regelgeving versoepeld wordt. Daar ligt dus een opgave voor de overheid.

Er moet wel goed geluisterd worden naar de markt en het aanbod beter laten aansluiten op wat de markt vraagt. Het moet goedkoper en beter! Volgens Lucas Haafkes: 'Daar zijn we allang mee bezig maar we zijn er nog niet zo ver mee.'

Een aparte discussie is die over energiebezuinigende maatregelen in de bestaande bouw. Als het om huurwoningen gaat is de vraag actueel: wie betaalt de kosten en wie strijkt de winst op. De investeringen liggen immers bij de corporatie en van de lagere energieprijzen profiteren juist de huurders. Ook de zogeheten scheefgroei in de woningmarkt waarbij de hogere inkomens te lang op een goedkope woning blijven zitten, is punt van discussie.

Als we dat aanpakken dan heeft dat een gunstig effect op de doorstroming en de zogenoemde verdien capaciteit van een woning.

Samenvattend blijft de discussie tamelijk amorf en is er geen duidelijk signaal vanuit Twente hoorbaar. De overheid en de banken. Het zijn de bekende doodoeners geworden in de discussies over de crisis. Maar een echte visionaire aanpak die traditionele denkbeelden en platgetreden paden omver werpen

waren niet te horen. Of zoals Lucas Haafkes zegt: 'Ik ben geen visionair. Ik heb andere dingen aan mijn hoofd.'

locatie Theater Kamak, Esrein 15, 7553 CX Hengelo

opkomst 70 personen

Hotel Hochsitz – Netwerkstad III *presentatie*

10 september 2009

In de nieuwe 'Cirkel van Jannink' zullen alle aanwijs-, info-, gebods- en verbodsborden worden verwijderd. Hotelkamers als boomhutten krijgen een steeds wisselende plaats in de cirkel. De kamers van dit hoogzit hotel / Hochsitz Hotel zijn de kruispunten in een telkens wisselende netwerk van zwerfpaden. Tijdelijke manifestaties zoals een popconcert, een kermis of een dependance van het Rijksmuseum Twenthe zullen de stedelijke incidenten zijn. De cirkel is een plek met nieuwe contrasten tussen het stedelijke en het landelijke.

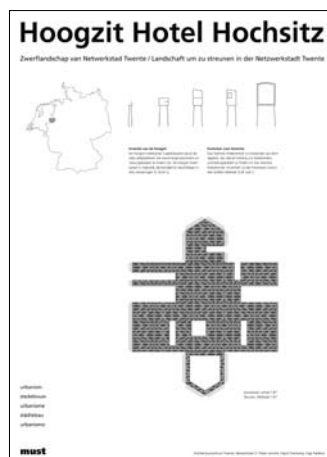
Waar houdt de netwerkstad Twente op? Naast de samenklontering van steden is er in de netwerkstad Twente sprake van een cultuurlandschap dat langzaam in een groot park verandert. Alles wordt aangeharkt, opgeschoond en bewegwijzerd. Verdwalen is haast niet meer mogelijk.

Pieter Jannink zocht met zijn ontwerp team op de grensovergang bij Buurse naar een nieuwe invulling van het landschap, daar waar stedelijkheid in de vorm van het winkelcentrum Ter Huurne samenkomt met de natuur van het Witte Veen. Koopjesjagers en natuurzoekers treffen elkaar in een mix van Nederlandse en Duitse gewoontes. In navolging van de ploegcirkels van Jannink op de grensovergang bij Vasse, introduceert het ontwerp team een hedendaagse, nieuwe landschappelijke Cirkel van Jannink met een straal van 2 kilometer en begrensd door een cirkel van windmolens. Het ontwerp richt zich op het intensiveren van het contrast tussen het stedelijke en het landelijke van de plek. Het plan hoogzit hotel hochsitz is een ontwerpend onderzoek dat niet de pretentie heeft om uitgevoerd te worden. Het plan wil vooral de discussie op gang brengen over de inrichting van het landelijk gebied in de Netwerkstad Twente. De vele partijen die belangen hebben in het landschap en de stedelijke aanwezigheid daarin, drukken hun stempel op het gebied. De presentatie door

Architectuur centrum Twente

Architectuurcentrum Twente

Pieter Jannink en zijn team wil met alle betrokken partijen deze discussie opstarten.

Architectuurcentrum Twente heeft in de reeks vrije opdrachten aan vooraanstaande ontwerpers Pieter Jannink gevraagd een ontwerpend onderzoek te verrichten naar de uiterste grens van de Netwerkstad Twente. Eerdere 'netwerkstad-opdrachten' werden gegeven aan Rein Geurtsen in 2001 en Ton Schaap in 2005. Jannink, stedenbouwkundige en partner bij het bureau Must stedenbouw uit Amsterdam, is van oorsprong afkomstig uit Haaksbergen. Samen met zijn projectpartners **Inge Paessens** en **Ingrid Overkamp**, onderzocht Pieter Jannink een nieuwe mogelijkheid om de innige relatie tussen stad en landschap in de netwerkstad Twente vorm te geven. Hun plan hoogzit hotel hochsitz richt zich op de voormalige grensovergang bij Buurse/Altstätte.

Na de presentatie door Jannink cs heeft **Daan Zandbelt** een eerste commentaar geleverd. Zandbelt is gevraagd om een ontwerpidee te ontwikkelen in het kader van Netwerkstad IV. De presentaties van zowel Jannink als Zandbelt zijn te vinden op www.architectuurcentrumtwente.nl

Ir. Gijsbert Friedhoff: architect en kunstmakelaar *expositie* 25 september 2009 t/m 7 februari 2010

Ingenieur Gijsbert Friedhoff (Rotterdam, 21 juli 1892 - Haarlem, 20 september 1970) is de architect van het uit 1933 daterende stadhuis van Enschede. Friedhoff was rijksbouwmeester (1946-1958) en heeft in die functie in 1951 de éénprocentsregeling ingesteld waarbij 1 procent van de bouwkosten van een overheidsgebouw voor toegepaste/toegevoegde kunst wordt gereserveerd. Het Enschedese stadhuis is een voorbeeld van integratie van bouwkunst en beeldende kunst; een waar Gesamtkunstwerk!

Door een tentoonstelling te organiseren in 2009 werd niet alleen aandacht besteed aan een belangwekkend Nederlands architect die ontwierp in de traditie van de Delftse School met bijzonder werk in Enschede, maar was ook een evaluatie mogelijk

Ontvangst op 25 september in het stadhuis van de familie Friedhoff door burgemeester Peter den Oudsten, gevolgd door een speciale rondleiding door het gebouw.

van de éénprocentsregeling. De tentoonstelling werd in 2009 georganiseerd om zo samen te vallen met het GrensWerk-festival dat in dit jaar door de gezamenlijke culturele instellingen in Enschede wordt georganiseerd met onder meer de opvoering van de Ring des Nibelungen van Richard Wagner in het nieuwe Muziekkwartier.

Op basis van het in opdracht van het Architectuurcentrum Twente verrichte onderzoek door architectuurhistorica dr. Pauline van Roosmalen, bevatte de tentoonstelling drie thema's:

- Het architectonische oeuvre van Friedhoff, met speciale aandacht voor de ontwerpen van het ministerie van Landbouw, Natuur en Visserij in Den Haag en de First Church of Christ Scientists te Amsterdam.
- De door Friedhoff gemaakt ontwerpen van meubels, lampen, tapijten, gebruiksvoorwerpen e.d.
- Een overzicht van de toegepaste kunsten in het kader van de éénprocentsregeling.

Centraal punt in de tentoonstelling was het ontwerp van het Enschedese stadhuis waarin alle drie de thema's bijeenkomen.

De samenstellers van de expositie, Biagina Principato en Peter van Roosmalen van het Architectuurcentrum Twente, hebben een keuze gemaakt uit de grote hoeveelheid informatie en materiaal dat beschikbaar bleek. Foto's, maquettes en tekeningen, maar ook meubels, lampen en bijzondere objecten. Een groot aantal oorspronkelijke ontwerp- en bouwtekeningen kon worden geleend van het NAI.

De tentoonstelling werd op 25 september geopend door Peter den Oudsten, burgemeester van Enschede. De openingsbijeenkomst was vooral zo bijzonder vanwege de aanwezigheid van veel familieleden van de in 1970 overleden Gijsbert Friedhoff. Na de ontvangst in het stadhuis door de burgemeester, kregen de familieleden een speciale rondleiding door het gebouw dat door hun vader, grootvader of oom was ontworpen. De feitelijke opening vond plaats in het Rijksmuseum Twenthe waar eerst een film over het Stadhuis van Enschede werd getoond waarin de architectuurhistoricus Dirk Baalman, interim directeur van Het Oversticht en Harry Abels van het in Enschede gevestigde architectenbureau IAA een toelichting gaven over het stadhuisontwerp en de betekenis van Gijsbert Friedhoff als architect en kunstmakelaar. De officiële opening van de tentoonstelling werd door burgemeester Peter den Oudsten verricht. Verder spraken Lisette Pelsers (directeur Rijksmuseum Twenthe), Reyn van der Lugt (artistiek leider van GrensWerk>09) en Peter van Roosmalen (coördinator Achitectuurcentrum Twente).

De tentoonstelling stond van 25 september 2009 tot en met 7 februari 2010 opgesteld in het Rijksmuseum Twenthe aan de Lasondersingel te Enschede. Tijdens de expositie was het mogelijk om op zaterdagen een rondleiding te krijgen in het stadhuis van Enschede. Hier is in de praktijk te zien wat hij heeft ontworpen. Zowel het exterieur als interieur zijn van zijn hand. De mozaïekzaal, de lampen, de bankjes, maar ook de toren en bijvoorbeeld de bijzonder geplaatste ramen zijn kenmerkend voor zijn ontwerp uit de Delftse school.

De tentoonstelling was een groot succes. Mede dankzij goede persberichten kwamen verrassend veel bezoekers naar Enschede waardoor de tentoonstellingsduur met twee extra weken werd verlengd. Ofschoon de tentoonstelling over Friedhoff samenviel met andere tentoonstelling in het Rijksmuseum Twenthe, kon het museum toch een indicatie geven van de hoeveelheid publiek dat speciaal aandacht had voor Friedhoff.

opkomst opening: 120 personen

Het recht van de rondweg *debat*

15 oktober 2009

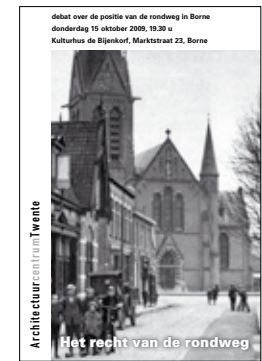
‘Eerst was er de weg en toen pas kwam Borne.’ Wie heeft dus de oudste rechten? De weg die nog steeds Grotestraat heet, verbond Hengelo met Almelo, en rond die weg is Borne ontstaan. Met de groei van Borne en het toenemende verkeer werd de Grotestraat steeds vaker een onveilig obstakel in het dorp. De oplossing was gevonden in de aanleg van de rondweg en die is nu - let op! - onderdeel van de provinciale weg N743. Borne groeit en Borne groeit met de wijken Stroom Esch en De Borne Maten richting noorden en steekt daarmee de Rondweg over. En de geschiedenis herhaalt zich: wéér gaat de verbindingsweg tussen Hengelo en Almelo dwars door het dorp. Er is echter één groot verschil. De Grotestraat is inmiddels een gemeentelijke weg en de Rondweg is een provinciale weg. Dit verschil is cruciaal in de discussie.

De gemeente studeert op alternatieven van De Rondweg waarbij een zuidelijk aan te leggen rondweg de meeste potentie lijkt te hebben. Maar wat zijn dan de gevolgen voor het landschap en wat gebeurt er dan met de oude Rondweg? Of zijn er ook nog andere oplossingen te bedenken om de harde scheiding die de Rondweg nu veroorzaakt (misschien wel letterlijk) te overbruggen. Kan er wellicht nog iets geleerd worden uit het verleden, toen de eerste en tweede verlegging van de route bedacht werd?

Vragen die soms technisch zijn en over details gaan.

Maar die soms ook fundamenteel zijn en gaan over bijvoorbeeld de ambities van Borne, over de werkelijke noodzaak en wenselijkheid om het contact van het bestaande dorp met de nieuwe wijken tot stand te brengen.

Meer dan 120 geïnteresseerden toonden deze avond belangstelling. De Gemeente Borne wil de huidige Rondweg ‘knippen’ en maakt plannen voor de nieuwe westelijke en zuidelijke Randweg. Drie sprekers hielden ieder vanuit een eigen invalshoek de Rondweg en de nieuwe Randweg tegen het licht. De avond werd geleid door **Piet Ziel** (stedenbouwkundige Royal Haskoning).

Architectuurcentrum Twente

Geschiedenis- en Bornekenner **Jaap Grootenboer** startte de avond. Met mooie anekdotes sierde hij zijn verhaal over de geschiedenis van Borne.

Tot 1850 was Twente een grote wildernis en vrijwel overal moeilijk begaanbaar. Twente bestond uit uitgestrekte natte vlaktes en een wirwar van kleine weggetjes. Borne lag toentertijd op de belangrijkste verbinding tussen west en oost. Vanaf Amersfoort, ging men via Deventer en Borne naar Duitsland, maar over land was de reis moeizaam en duurde dagen. Het vervoer over water en de binnenscheepvaart waren tot dan toe de primaire transportmiddelen. De Bornse Beek was de belangrijkste vaarroute en de Marktstraat had een haven. De wegen waren secundair en niet zelden, bij natte perioden, veranderden ze in onbegaanbare modderstromen. Vanaf ongeveer halverwege de 19^e eeuw werd op provinciaal niveau begonnen met het verharderen van de wegen. De scheepvaart verdween langzaam. Borne krijgt de Grotestraat, historisch gezien de eerste rondweg van Borne.

Berno Strootman (Strootman Landschapsarchitecten) vervolgde. In opdracht van Atelier Overijssel heeft Strootman Landschapsarchitecten een studie gedaan naar alternatieven van de westelijke en zuidelijke Randweg, waarbij niet zozeer verkeerskundige regels, maar landschappelijke kwaliteiten uitgangspunt zijn geweest. De studie resulteerde in drie modellen.

Model 'Twente Allee' is een halve knip. Er komt geen nieuwe randweg. De huidige Rondweg wordt downgraded. Met verkeerstechnische ingrepen wordt de snelheid verlaagd en doorgaand verkeer ontmoedigd. Het model gaat uit van het principe dat verkeer zich gedraagt als water en een andere weg met minder weerstand kiest. De Rondweg kan er uit gaan zien als de Enschedese singel; tweemaal een eenbaansweg met een middenberm.

In model 'Spoorweg' loopt vanaf Zenderen de nieuwe Randweg een groot gedeelte parallel aan het spoor en gaat dan vervolgens onder Borne door.

In model 'Parkway' staat het plezier van autorijden en genieten van het landschap voorop. Met zwierige bochten slingeren zich twee rijbanen, parallel aan de A1, ten zuiden van Borne naar

Hengelo. In de twee laatste modellen is de huidige Rondweg alleen geschikt voor bestemmingsverkeer. Door de aanleg van een nieuwe Spoorweg of Parkweg onder Borne neemt de druk op het landschap toe.

Alle drie modellen zijn doorberekend door verkeerskundig Bureau Goudappel. De uitkomst was dat in het model 'Twente Allee' de verkeersdruk op de aangepaste Rondweg én in Borne sterk afneemt. Daarentegen neemt bij model Spoorweg en de Parkweg weliswaar op de Rondweg de verkeersdruk af, maar neemt de druk in Borne toe, als gevolg van het verkeer dat een weg door Borne zoekt naar de nieuwe Spoorweg of Parkweg.

Joachim Wissink, beleidsmedewerker verkeer en vervoer bij de gemeente Borne ontvouwde als laatste spreker de huidige stand van zaken rond de knip en de nieuwe westelijke – en zuidelijke Randweg. De Gemeente Borne heeft besloten voor de knip en de aanleg van een nieuwe Randweg omdat ze een afsnijding van de Bornse Maten, zoals eerder de Stroom Esch, onwenselijk vindt. Wissink benadrukte dat niet eerder wordt geknipt voordat de westelijke randweg er ligt. Momenteel onderzoekt de gemeente maar liefst 32 varianten in een MER-studie (Milieu Effect Rapportage). Niet onbelangrijk, worden ook de kosten meegewogen.

Almelose Architecten Arena debat

5 november 2009

In een Arena met tribunes waren vijf specifieke doelgroepen uitgenodigd (jongeren, gemeentelijke medewerkers/raadsleden, ondernemers, inwoners en partners). De voor de ontwerpwedstrijd voor het nieuwe stadhuis van Almelo uitgenodigde architecten kregen ideeën aangereikt aan de hand van onder meer een aantal stellingen.

De doelgroepen konden aangeven of ze aan een uitwerking daarvan wel of geen belang hechtten. Doel van de avond was het inzicht geven aan architecten wat welke doelgroep van belang vindt in een ontwerp voor het nieuwe stadhuis. De bijeenkomst werd mede georganiseerd door Architectuurcentrum Twente.

Het winnende ontwerp van Meyer en Van Schooten sluit (volgens de jury) het beste aan op de uitgangspunten van het Binnenstadsplan Almelo.

Het Architectuurcentrum Twente is sinds 2006 partner van het AtelierOverijssel. Op donderdag-middag 12 november vanaf 13.00 uur presenteerde het AtelierOverijssel met haar partners en de Provincie Overijssel de concrete resultaten die in Overijssel te zien zijn. Op deze dag kwamen ook de vier meest recente projecten op het gebied van mobiliteit, de vrijetijdseconomie, water & natuur en het proces van ruimtelijke kwaliteit aan de orde.

De vier projecten:

Het project **Mobiliteit** helpt betrokkenen op weg naar een optimale samenhang tussen ruimtelijke opgaven en de ontwikkeling van een verkeersverbinding tussen Almelo en Zwolle.

In het project **Vrijetijdseconomie** is onder leiding van professor Hans Mommaas gewerkt aan twee robuuste identiteiten, 'Overijssels Water' en 'Landgoed Twente', die de mogelijkheden voor recreatie en ruimtelijke kwaliteit in Overijssel versterken.

Voor **Ruimtelijke Kwaliteit en Proces** is via analyses, praktijkvoorbeelden en discussies onderzocht onder welke condities ruimtelijke kwaliteit daadwerkelijk ontstaat in het planproces.

Voor **Water en Natuur II** is gekeken hoe de lessen uit het eerste Atelierproject optimaal in de praktijk worden meegenomen. Hierbij zijn drie thema's onder de loep genomen: particuliere natuurontwikkeling, stadsnatuur en grote natuuropgaven.

Meer informatie is te lezen op www.atelieroverijssel.nl. Tijdens de 'markt' presenteerden de partners zich met eigen projecten. Architectuurcentrum Twente toonde een voorproef van het beeldproject 'Twente in Beeld' met 8 grote afbeeldingen van mooi Twente. Ook was er een presentatie van het project 'Oersprong Twente' dat in januari 2010 een publieks-presentatie krijgt.

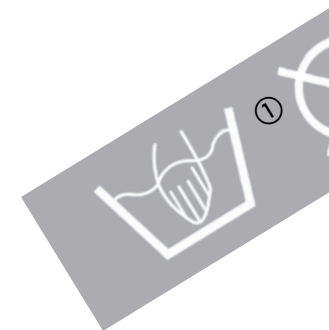
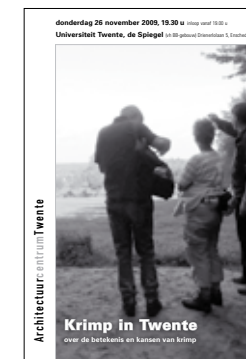

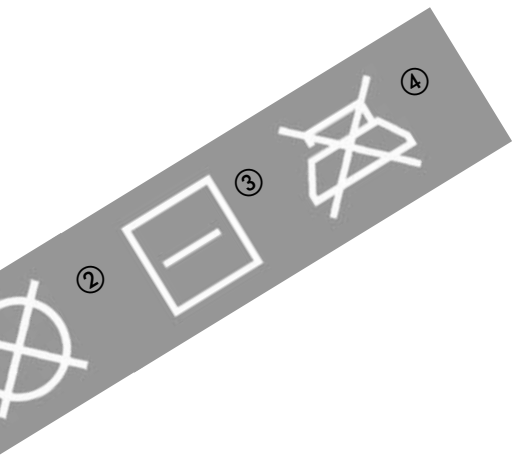
Over omvang, betekenis en kansen van krimp in Twente

In de regio's Zeeuws-Vlaanderen, Noordoost-Groningen en Parkstad-Limburg is de krimp van de bevolking urgent verklaard. In Overijssel en met name in Twente is er wel sprake van krimp, maar dat is tot nu toe slechts incidenteel, zeer lokaal en in de periferie van de steden. Er is wel een afname van de groei. Deze vaststellingen bepaalden de debatavond die Architectuurcentrum Twente op 26 november 2009 organiseerde in het gebouw De Spiegel op de campus van de Universiteit Twente.

Ruim vijftig bezoekers bezochten de avond die onder leiding stond van **Henk Procee**, *directeur Studium Generale aan de universiteit*. Drie sprekers waren uitgenodigd: **Hans Peter Benschop**, *manager van het trendbureau Overijssel*, **Linda van Asselt**, *beleidsadviseur Wonen bij de regio Twente en projectleider van het internationale project DC NOISE (Demographic Change)* en **Marcel Musch**, *adviseur bij bureau BVR te Rotterdam, en onderzoeker naar de gevolgen van krimp in Parkstad-Limburg*.

Hans Peter Benschop startte de bijeenkomst met een overzicht van feiten: Nederland zal tot 2040 nog met 1 miljoen inwoners toenemen (in 2040 is 1/3 van de bevolking allochtoon) en tot 2050 zal het aantal huishoudens nog groeien van 7,8 nu tot 8 miljoen dan. De beroepsbevolking zal als gevolg van de vergrijzing echter al vanaf 2011 gaan dalen (in 2040 is een kwart van de bevolking 65-plusser). Benschop benadrukt dat het hier om verwachtingen gaat. Hij onderscheidt nationale en regionale vraagstukken. Naast het afnemen van de beroepsbevolking zal van een teruglopende solidariteit sprake zijn (denk aan pensioenen en de verworvenheden van de verzorgingsstaat) met als gevolg tegenstellingen tussen de generaties. Vanaf 2025 zal krimp in 6 van de 10 gemeenten een rol gaan spelen en zal de krimp zich vooral in de periferie van steden afspelen. De steden zelf zullen nog het langst blijven groeien. 'Krimp is een rouwproces, inclusief alle daarbij behorende fases' aldus Benschop. Na de ontkenning volgt verzet en pas dan de acceptatie en het zien van nieuwe kansen. In sommige regio's en gemeenten is het

verzet tegen krimp merkbaar in bijvoorbeeld de roep om meer woningen om zo een dreigende bevolkingskrimp te bezweren. Benschop geeft als voorbeeld de ontwikkeling van de Blauwe Stad in Groningen, maar ook in mantra's als 'Twente jezelf'. Hij ziet geen zin in het voeren van verzet want volgens hem is er teveel onderlinge concurrentie en kun je beter koersen op regionale uitwisseling.

Zijn boodschap luidt: denk niet te groot maar kijk heel precies waar er wat aan de hand is. Benschop constateert dat er grote verschillen vlak naast elkaar zijn en dat factoren zoals bijvoorbeeld ligging, bereikbaarheid en aantrekkelijkheid uiteindelijk bepalen of krimp een kans krijgt. Krimp en vrijkomende ruimte biedt mogelijkheden voor vrije tijd besteding, de inzet van nieuwe energiebronnen, waterberging, bosaanplant en CO2 binding. Voor de sociale vitaliteit betekent krimp vergrijzing (in 2030 is de intramurale zorg met 32 procent toegenomen en de thuiszorg met 25 procent). De economische aspecten van krimp zal betekenis hebben voor een ander aanbod en een andere vraag. Zo verwacht Benschop dat de opkomst van robots een belangrijke plaats gaat innemen zoals dat in Japan al te zien is.

Linda van Asselt onderzoekt onder andere in het project DC NOISE de demografische veranderingen in Twente en hoe Twente daar mee omgaat in vergelijking met andere, ook internationale locaties. Zij voorziet in Twente een overgang van 'aanbod-gestuurd' naar 'vraag-gestuurd'; wat wil de bevolking zelf. Volgens Van Asselt staat het water in Limburg, Groningen en Zeeland al tot aan de lippen. In Twente is het echter nog niet zover en zijn acties om de negatieve gevolgen voor te zijn, nog mogelijk. Zij denkt daarbij aan het leren van fouten, het uitwisselen van kennis en het aanpassen van belemmerende regelgeving. De nationale en internationale studievergelijking naar krimp leert dat Twente niet alleen staat als grensregio en dat de samenwerking ook tot nuttige netwerkvorming kan leiden. Van Asselt: 'Demografische veranderingen zijn er gewoon. Daar is geen positief of negatief oordeel over te geven.'

Voor Marcel Musch betekent krimp vooral een nieuwe problematiek voor stedenbouwers en architecten. Het betreft volgens hem een transformatieopgave, en de bijbehorende studie

over het bijsturen is volgens hem nog erg jong. Krimp is een combinatie van een laag vruchtbaarheidscijfer met de mate van verstedelijking. Als economische effecten noemt hij een krimpend bruto nationaal product, een krimpende beroepsbevolking en een krimpende welvaart. Maar let op: er zijn altijd regionale verschillen. Musch geeft in zijn inleiding een groot aantal stellingen mee zoals: omarm de uitsortering, laat vooral de grote steden groeien, geeft ook ruimte aan groen in de stad. Steden zijn er voor de 'silver years' en dat is misschien wel de bevrijding van het platteland met daardoor minder druk en ruimte voor nieuwe landgoederen. Krimp kan ook ruimte geven voor het ontstaan van nieuwe netwerken. En erg eigentijds is zijn suggestie om krimp als aanleiding te nemen voor 'slow development' in navolging van allerlei andere 'slows'.

De terechte vraag luidt: wat is nu het gevolg vaatkramp voor de ruimtelijke ontwikkeling want daar verdienen we dan geen geld meer mee. Musch adviseert: ga lokaal ontwikkelen en zet de boel verder op slot.

Na een korte pauze herneemt Hans Peter Benschop nogmaals het woord en poneert vier scenario's voor krimp, volgens hem een ontwikkeling die in de context gezien moet worden.

Scenario ① krimp speelt vooral in de dorpen.

Scenario ② krimp leidt tot een participatiemaatschappij in plaats van een verzorgingsstaat.

Scenario ③ krimp leidt tot het samenkomen van verschillende ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid.

Scenario ④ krimp verloopt van een demografische naar een economische betekenis met als gevolg welvaartsverlies.

De discussie onder leiding van Henk Procee verloopt kort en bondig en daardoor niet tot ieders tevredenheid. Een centraal thema dat terugkomt in de discussie is de vraag naar acties. Volgens Benschop is er toch nog steeds sprake van een worsteling met de thematiek die ook zo zijn financiële beperkingen heeft. Volgens Van Asselt gaat er nu een periode van informeren en oriënteren plaats maken voor een actieplan dat medio 2011 zal gaan verschijnen. Op de vraag of krimp ook kansen geeft aan groei antwoordt Benschop dat groei

De Laan Hart van Zuid vormt een belangrijke drager in de groenstructuur van het plan Hart van Zuid.

(bijvoorbeeld landbouw versus paardenfokken en ontwikkelingen zoals robotisering) vooral afhangt van private initiatieven. Dat brengt Procee tot zijn slotconclusie door de vraag te stellen: 'Hoe komen we tot meer samenwerkende overheden?' Daarmee is de veelbelovende themabijeenkomst over een volop in de belangstelling staand onderwerp toch enigszins verschrompeld tot een onbevredigend slot. Wellicht dat de discussie over krimp, de gevolgen en de kansen daarvan, op de site van Architectuurcentrum Twente worden voortgezet. In januari 2010 zal op www.architectuurcentrumtwente.nl een tool worden toegevoegd waarmee webbezoekers interactief en digitaal kunnen meediscussieren over lopende onderwerpen of zelfs een nieuwe discussie opstarten. Belangstellenden: hou de ontwikkelingen in de gaten!

Hart van Zuid leeft! *debat*

26 november 2009

Het gaat goed met Hart van Zuid. De eerste contouren zijn dit jaar in rap tempo zichtbaar geworden. Het ROC van Twente is op 14 oktober jl. door Hare Majesteit geopend, Poppodium Metropool opende in week 45 officieel haar deuren en de stationsonderdoorgang nadert steeds meer haar spectaculaire voltooiing. Maar ook de aanleg van de Laan Hart van Zuid, de opening van appartementcomplex De Buigerij en later dit jaar de opening van De Weverij zijn allemaal momenten waar we afgelopen jaar bij stil hebben gestaan. De rijksbijdrage van 14,5 miljoen euro die in september aan het project werd toegekend, benadrukt nog eens dat Hart van Zuid landelijk goed op de kaart staat. Hart van Zuid is van groot belang voor de stad, voor Twente en nu ook voor heel Nederland. Dat is iets om trots op te zijn. Tevens is het jaar 2009 gebruikt om te kijken waar we nu staan. Dat heeft geresulteerd in een geactualiseerde versie van het Masterplan. In dit Masterplan worden de stappen toegelicht die, dankzij de steun van diverse partijen en dan met name de gemeente Hengelo, Van Wijnen, Netwerkstad Twente, Regio Twente, provincie Overijssel en het Rijk, Hart van Zuid tot een goed eindresultaat kunnen brengen.

Boekpresentatie Masterplan

Op 26 november werd het boek van het Masterplan gepresenteerd in de wintertuin van Poppodium Metropool te Hengelo. Na een welkomstwoord door **Jan Nieuwenhuizen** algemeen directeur Hart van Zuid, sprak stedenbouwkundige **Ton Schaap** supervisor Hart van Zuid, over kwaliteitsbewaking en over de stand van zaken in het Hart van Zuid. Mede-supervisor **Hubert Jan Henket** sprak daarna over bewaren door ontwikkelen (over het industriële erfgoed in het masterplan). Na de overhandiging van het boek door Ton Schaap aan B&W van Hengelo en de directie van Van Wijnen, volgde een beeldpresentatie van fotograaf **Christian Richters** en **Tessa Posthuma de Boer**. En een toelichting op de nieuwbouw van het Siemens kantoor door NL Architects. Een paneldiscussie met o.a. **Joost van Kimmenade** (Van Wijnen) en **Jan Bron** (gemeente Hengelo) sloot de bijeenkomst af.

Geslaagd Ontwerp II *expositie*

10 november t/m 13 december 2009

Voor het elfde achtereenvolgende jaar presenteerde het Architectuurcentrum Twente de tentoonstelling Geslaagd Ontwerp, dit keer in een leegstaand winkelpand aan de Korte Hengeloseweg te Enschede. De tentoonstelling toonde eindexamenwerk van talentvolle ontwerpers, die een ontwerpopleiding in de oostelijke regio's hebben gevolgd en afgerond en/of waarvan de ontwerper of het ontwerp zelf een binding heeft met Twente. Het geëxposeerde eindexamenwerk bestond uit de volgende disciplines:

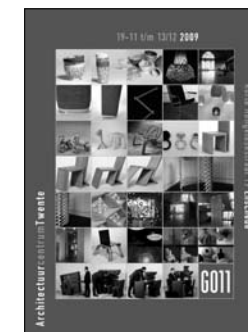
- architectuur
- industrieel ontwerp
- interieurontwerp.

De deelnemers van waren afgestudeerden van ArtEZ academies voor Beeldende Kunsten Arnhem (HKA), Enschede (AKI) en Zwolle (CABK) en ArtEZ academie voor Bouwkunst te Arnhem, Technische Universiteit Delft en de Minerva kunstacademie te Groningen.

Ton Schaap

ArchitectuurcentrumTwente

Deelnemers Geslaagd Ontwerp I I:

Arnhem | ArtEZ HKA:

Erik Stehmann, Romy Kuhne, Aom Jinpracha

Arnhem | ArtEZ Bouwkunst:

Hilbert Oosterveen

Delft | TU Delft:

Michiel Boerichter

Enschede | ArtEZ AKI:

Anika Franke

Groningen | Minerva:

Tim Vinke

Zwolle | ArtEZ CABK:

Bart van der Salm, Kim Kleinsman, Joyce Bark,

Lieke Roerink, Bram van den Heuvel, Mark Siemerink,

Marloes Beukema, Linnet Jansen, Marieke Aasman

De opening op donderdag 19 november werd verricht door

Eric de Leeuw *docent aan de ArtEZ Art en Design te Zwolle*
en architect/directeur van DLVZ Architecten uit Meppel.

ArchitectuurcentrumTwente

Programma overzicht 2010

bijlage II

Architectuur over de Grens II *expositie*

15 januari t/m 13 februari 2010

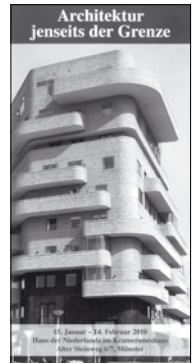
Eind 2008 werd dankzij een samenwerking tussen de Bund Deutscher Architekten BDA, Bond Nederlandse Architecten BNA en het Architectuurcentrum Twente, in Enschede de tentoonstelling 'Architectuur over de Grens' gehouden. De tentoongestelde projecten waren ingeleverd voor de prijsvraag 'Auszeichnung Guter Bauten 2007' van de BDA Münster-Münsterland. Binnen dezelfde samenwerking worden nu Nederlandse projecten uit het aangrenzende Euregiogebied geëxposeerd.

Het zijn projecten die ingezonden zijn voor de prijsvraag 'Gebouw van het Jaar', de 'Architectuurprijs Achterhoek' en de prijsvraag 'Bouwen voor het Bestuur'. Daarnaast wordt het stedenbouwkundige plan en een selectie uit de wederopbouw van Roombeek in Enschede geëxposeerd, de wijk die in 2000 door de vuurwerkkexplosie verwoest werd.

De expositie geeft een beeld van de Nederlandse architectuur in het Euregio-gebied, maar ook van de wijze waarop het hergebruik van bestaande industriegebouwen de kwaliteit en identiteit van de omgeving kunnen versterken.

locatie 'Haus der Niederlande',

Alter Steinweg 6-7, Altstadt, Münster.

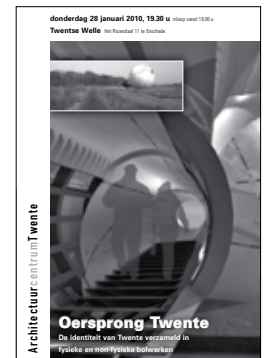

27

Oersprong Twente

28 januari 2010 presentatie

Oersprong Twente is het resultaat van de samenvoeging van twee eerdere voorgenomen projecten: Park Twente en Follies en Dollies. Oersprong Twente is een door Maurer United Architects (MUA) in opdracht van Architectuurcentrum Twente ontworpen masterplan. Het is een vervolg op de manifestatie 'Proeftuin Twente' en de in 2006 georganiseerde expertmeeting 'Habitat Twente'. Het masterplan toont in een breed ontworpen profiel de Twentse identiteit aan een groot publiek.

Om kennis te nemen van de oerelementen van Twente en van de vele eeuwenoude maar ook kersverse verhalen, heeft MUA in hun masterplan Oersprong Twente de identiteitsbepalende zuilen Landschap, Geschiedenis en Technologie geïntroduceerd en met elkaar verweven in een fysiek en een non-fysiek bolwerk. Het nonfysieke bolwerk Oersprong Twente is een informatie-systeem en website; een virtuele 'Twente stad' waarin tot uitdrukking wordt gebracht wat er in de regio Twente te beleven is in relatie tot de drie kernthema's Landschap, Geschiedenis en Technologie.

Het decentrale fysieke netwerk Oersprong Twente omvat vijf bolvormige bolwerken die specifieke landschappen, die exemplarisch zijn voor de oergeschiedenis van Twente, markeren. De vijf objecten lijken in hun verschijning op atomen, de toegangsbuizen symboliseren een denkbeeldig datanetwerk. Sommige zijn toegankelijk voor het publiek en dienen multifunctioneel ingezet te worden voor culturele activiteiten, ter versterking van het profiel van de regio Twente. De presentatie van het masterplan en een daarop volgende voorlopig ontwerp, is bedoeld om uiteindelijk een 'go-no go' punt te bereiken waarbij een nieuw op te richten stichting de verantwoordelijkheid neemt om het project ook daadwerkelijk en fysiek uitgevoerd te krijgen.

locatie Museum Twentse Welle,
Het Rozendaal 11, Enschede

Sporen in Twente *debat* 4 februari 2010

De NS is een van Nederlands grootste grootgrondbezitters en heeft daarmee natuurlijk veel invloed op de inrichting van de ruimte. Het Architectuurcentrum Twente wil tekst en uitleg geven over de inrichting van de omgeving van het spoor; niet alleen de stations maar ook de gebouwen die langs deze nieuwe A-locaties zijn verrezen.

Noemenswaardig zijn bijvoorbeeld: de stationsarchitectuur van Enschede, Hengelo en Almelo, het Muziekkwartier in Enschede, poppodium Metropool, de oude bierbrouwerij, de schouwburg en het ROC in Hengelo, ook het bedrijventerrein

in Hengelo en de oude textielpanden nabij station Borne en in Almelo de imposante gebouwen van het ROC. Maar ook andere aangrenzende bijzondere elementen zoals volkstuintjes, achterkanten van de stad, verdieping spoor in Almelo en Nijverdal, etc. Door ook aandacht te besteden aan de ruimte-beleving vanuit een bewegend voertuig en de betekenis daarvan voor de inrichting van het landschap, wordt Twente op een geheel andere wijze beleefd. De bijeenkomst geeft niet alleen informatie over het verleden, het heden en de toekomst van een bepaalde plek, maar ook over gemiste kansen of nieuwe kansen.
locatie Poppodium Metropool,
Industriplein 10, Hengelo

Twente in Beeld *tentoonstelling* april / mei / juni 2010

Met circa twintig grote, op doek geprinte foto's, worden verrassende beelden getoond van de voor velen nog onbekende delen van Twentse steden en dorpen of het Twentse platteland. Foto's met verborgen schoonheden, gepresenteerd in de openbare ruimte. Leidmotief: 'duurzame kwaliteiten'. De plek waar de foto geëxposeerd gaat worden dient een confrontatie aan te gaan met het getoonde beeld. Van de foto's en de locatie wordt een routekaart gemaakt, inclusief toelichting. De opening van de expositie zal op een aansprekende, goed bereikbare locatie plaatsvinden en wordt verricht door een nader te bepalen vooraanstaand voorvechter van de duurzame kwaliteit van Twente. Een link van het gefotografeerde naar de locatie van expo zal gelegd worden via internet. Via de eigen site (architectuurcentrumtwente.nl) kan de hele expositie beleefd worden met een koppeling naar de gefotografeerde plek. Op 12 november 2009 heeft een prelude van het project plaatsgevonden tijdens de Dag van de Ruimtelijke Kwaliteit in Zwolle, georganiseerd door Atelier Overijssel. Acht doeken werden hier in theater Odeon gedurende de dag tentoongesteld.

locatie De expositie zal verspreid worden over meerdere locaties. Welke locaties dat zijn, zal nog nader bepaald worden. Naast de centrale locatie in Hengelo zullen nog vier plekken

ArchitectuurcentrumTwente

Architectuurcentrum Twente

European 8 in mei 2006:
over de toekomstplannen voor
de spoorzone in Enschede.

in Twente (nader te bepalen) geselecteerd worden uit: de drie grootste steden in Twente (Almelo, Hengelo en Enschede), de drie drukste plekken in Twente, enz. Een aanvullend idee is de doeken te presenteren op “tijdelijke plekken”, het contrast tussen de duurzaamheid op de foto en tijdelijkheid van de expo-plek zal de duurzaamheid van het getoonde beeld extra versterken. Voorbeelden hiervoor zijn afbraakpanden, steigers, bouwafzettingen, leegstaande winkelpanden enz.. De doeken zullen in groepjes van vier opgesteld gaan worden en om de vier weken rouleren zodat het gehele project uiteindelijk 5 x 4 is 20 weken duurt.

Doelstelling Toegankelijk maken van het vaak abstracte begrip ‘duurzaamheid’ middels informele publiekelijke confrontaties met de verrassende impressies van ‘duurzame kwaliteiten van Twente’ op ongebruikte/ongebruikelijke plekken.

Enschedese plannen *lezing*

1 april 2010

Stadstedenbouwer **Ton Schaap** zal de stedenbouwkundige toekomst van Enschede ontvouwen. Niet alleen voor het Twentse en met name Enschedese publiek, maar speciaal voor de nieuwe raadsleden die een dag eerder bij de gemeenteraadsverkiezingen zijn gekozen. Naast de uitleg van nieuwe stedelijke gebieden, zal de aandacht toch vooral gaan naar binnenstedelijke ontwikkelingen zoals herstructurering en herontwikkeling. Wat is de visie van Enschede, wat is de samengang en hoe ziet de toekomstige stad Enschede er uit in de optiek van Ton Schaap. Commentatoren van diverse pluimage zullen in een panel direct reageren.

locatie Wordt nader bepaald.

Open Source *digitaal debat*

1 april 2010

Omstreeks 1 april zal op de website van Architectuurcentrum Twente de Open Source van start gaan. Daarmee wordt het digitaal debatteren geïntroduceerd. Met inzet van de nieuwe communicatiemedia wordt actuele thematiek op het gebied van

de ruimtelijke ordening in Twente ter discussie gesteld. Daarbij wordt nieuw publiek geënthousiasmeerd door hen met nieuwe, digitale media (de ‘open source’) themagericht te benaderen en op te roepen mee te discussiëren over het thema. Zo wordt in gezamenlijkheid een onderwerp opgevoerd en uitgewerkt tot het moment dat er voldoende input is en voldoende ‘publieksmassa’ om van een thema een activiteit te gaan organiseren, zoals een debat, een expositie, een excursie, een masterclass, ontwerpwedstrijd o.i.d.

Het format bestaat uit de drie elementen:

- Een digitaal, open **discussieplatform** (Open Source) dat via de website van het Architectuurcentrum Twente benaderbaar is. Het discussieplatform wordt door een werkgroep – samengesteld uit betrokken programmaraadsleden – geïnitieerd, onderhouden en gemodereerd. Het discussieplatform bestaat voornamelijk uit twee hoofdthema's die door programmaraadsleden worden opgevoerd en waarover het digitale debat gevoerd kan worden. Het betreffen thema's die ‘hot’ zijn in de regio en die het waard zijn om publiekelijk over te discussiëren. Verwacht wordt dat er publieke belangstelling voor is om op een digitaal forum hierover te discussiëren. Gestart wordt met twee hoofdthema's: **Vliegveld Twente** en **De kwaliteit en visie in de directe leefomgeving**.

- De twee genoemde hoofdthema's hebben bij voorbaat al voldoende potentie voor een fikse discussie die vervolgens moet leiden tot een (fysieke) **publieksactiviteit**.

Dit is enerzijds een publiek debat, waaraan enkele deskundigen, maar ook één of meer digitale debaters als inleiders/sprekers zullen deelnemen. Voor publieksdeelname aan het debat zullen uiteraard alle deelnemers aan het digitale (voor)debat worden uitgenodigd maar zal ook het reguliere mailbestand gebruikt worden. Na afloop van het fysieke debat zal de digitale discussie op het forum als een ‘nazit’ worden voortgezet waarbij het accent vooral op evaluatie zal komen te liggen.

De publieksactiviteit zal anderzijds zich als een masterclass of workshop **kunnen** ontwikkelen waarbij het thema of subthema in groepsverband nader wordt onderzocht door daarvoor uit te nodigen deskundigen en/of prominente deelnemers aan de

forumdiscussie. Per thema zal de periode waarover het debat digitaal gevoerd wordt, zich beperken tot circa drie maanden met voor de twee geselecteerde thema's een tussentijdse publieksactiviteit.

- Op de website van het Architectuurcentrum Twente zal ruimte worden gemaakt voor de invoering van zogeheten '**Passie-pagina's**'. Hiermee wordt aan belangstellenden of speciaal daarvoor gevraagde personen een pagina ter beschikking gesteld om zijn of haar passie voor een 'ruimtelijk' onderwerp of thema te noemen. Dit kan variëren van het omschrijven van het mooiste gebouw tot het schrijven van een recensie over een televisieprogramma, boek of event waarin ruimtelijke ordening aan de orde kwam. Met dit format wordt enthousiasme gepropageerd.

De programmaraad heeft vastgesteld dat een graadmeter voor het succes van het Architectuurcentrum Twente vooral het enthousiasme voor de ruimtelijke kwaliteit van belang is. Met dit format wordt een instrument geïntroduceerd om ruimtelijke kwaliteit direct te benoemen en aan het publiek een plek te geven waar zij dat benoemen kunnen laten plaatsvinden. Zo wordt niet alleen ruimte geven aan enthousiasme maar ook aan directe betrokkenheid.

locatie www.architectuurcentrumtwente.nl

Jonge ontwerpers presenteren zich *presentatie*
22 april 2010

Na eerdere presentaties in 2007 en 2008 waar uitsluitend jonge architecten zich presenteerden, is in 2009 het palet uitgebreid en zijn ook andere ontwerpdisciplines uitgenodigd zich te presenteren. Deze uitgebreide formule sloeg goed aan, zowel bij deelnemers als publiek. Ook nu zijn het jonge, net afgestudeerde ontwerpers die na hun opleiding een carrière starten als ontwerper binnen een bestaand bureau, en sommigen die direct of na een kort dienstverband een eigen bureau zijn begonnen. Wie zijn deze architecten, interieurarchitecten, kleding-, meubel- en licht- en zelfs gameontwerpers en hoe kunnen zij zich profileren in een markt waarin concurrentie een steeds

grotere rol speelt? Het Architectuurcentrum Twente wil een podium bieden voor deze jonge, startende Twentse ontwerpers waar zij hun ontwerpvisie kunnen etaleren. Met deze schouw van Twents talent wordt een blik geworpen in de toekomst en de mogelijke inrichting van stad en land. Maximaal 6 tot 8 jonge architecten worden uitgenodigd om in een 'pecha kucha', een hooguit 15 minuten durende 'Stand-up designers' met een snelle beeldpresentatie zichzelf te presenteren.

locatie Wordt nader bepaald.

Film en Architectuur

Fabelachtige Architectuur

juni 2010

Na een aantal eerder successen organiseert het Architectuurcentrum Twente in samenwerking met Concordia Cinema in 2009 wederom een filmprogramma in de cyclus 'Film en Architectuur'. In deze filmcyclus worden de relaties tussen architectuur en film nader onderzocht en uiteengezet. Dit jaar is gekozen om de blik niet te richten op bestaande architectuur in films maar op nieuw gecreëerde architectuur in films. Dit als bron van inspiratie en als afwisseling ten opzichte van het jaarprogramma.

Na de succesvolle verfilmingen van Lord of the Rings en Harry Potter zagen filmstudio's geld in kinderboekenseries met 'fantastische' elementen. De eerste Chronicles of Narnia was een succes en krijgt dit jaar een vervolg, en eind vorig jaar werd The Golden Compass aan het genre toegevoegd. Deze 'fantasy-films', hoe waarachtig ook, lijken in eerste instantie vrij van enige verwijzing naar hedendaagse architectuur, maar de schijn bedriegt. In de Golden Compass komen sets voor, gecreëerd door de Oscarwinnende Dennis Gassner, die zo uit het oeuvre van Santiago Calatrava, OMA en Zaha Hadid zouden kunnen komen. Het ontwerp van deze sets bestaat uit een eclectische mix van Gotiek en Art Nouveau, tot stand gebracht door middel van digitale technologie. Aanleiding genoeg om deze film eens nader te onderzoeken.

Het programma 'Fabelachtige Architectuur' bestaat uit:

François Schuiten wordt gevraagd een inleiding te geven op de

ArchitectuurcentrumTwente

The Golden Compass
(2007 - 113 min.)

Fantasyfilm met Nicole Kidman en Daniel Craig, waarin het weesmeisje Lyra met een gouden kompas naar het koude Noorden reist om een vriend te redden.

Enschede, zomer 2009
For the time being

ArchitectuurcentrumTwente

te vertonen film *The Golden Compass*. Schuiten is als 'conceptual artist' betrokken geweest bij *The Golden Compass*, maar is bovenal bekend vanwege zijn strip-tekenkunsten. Hij is op dit moment tevens betrokken bij de renovatie van *Maison Autrique*, een van de eerste werken van Victor Horta. Naast *The Golden Compass* zal in overleg met Concordia Cinema een tweede, bijpassende film geselecteerd worden.

locatie Concordia Cinema, Oude markt, Enschede.

For the time being *masterclass*
over fantastische invullingen van pauselandschappen
juni / september 2010

Iedere stad heeft ze: verloren plekken waar ogenschijnlijk geen belangstelling voor is. Vaak te wachten op een ontwikkeling. Deze pauselandschappen zijn doorgaans braakliggend, vol onkruid, puin en rommel en soms achter een hek. Het zijn de plekken die in 2010 door guerrilla-architectuur worden ingenomen met fantastisch invullingen: bouwsels, follies, (boom) hutten die betreden, beklommen, betast, bespoten of bespuugd kunnen worden. Maar ook met gebeurtenissen die de ruimte accentueren, tonen of op andere wijzen laten beleven. Studenten van ontwerpopleidingen worden uitgenodigd en uitgedaagd om onder leiding, onder aansturing en vooral onder aanvuuring van masters (gerenommeerde ontwerpers) ideeën te ontwikkelen, uit te werken en te presenteren aan het publiek en betrokkenen. Zo wordt aandacht geschonken aan de kwaliteiten en potenties van de pauselandschappen, de open plekken in (en om) de stad. De masterclass wordt gehouden op de ArtEZ-AKI te Enschede en gaat uit van maximaal 30 studenten verdeeld over 6 groepen met voor iedere groep een locatie om te 'ontdekken'. De locaties zijn door de voorbereidingswerkgroep gekozen uit de Twentse steden, maar kunnen ook gebieden in het buitengebied zijn of zich bevinden in de rafelranden van de stad. Door in iedere ontwerpgroep de studenten van verschillende opleidingen onder te brengen, wordt synergie van creativiteit gestimuleerd, wordt samenwerking met onbekende disciplines gearrangeerd en wordt een praktijkvoorbeeld als leermoment gesimuleerd. De ontwerpen worden t.t.v. het cultuurfestival Grenswerk

gedurende drie dagen op locatie opgebouwd, gepresenteerd i.c. tentoongesteld en weer afgebroken.

Om het publiek attent te maken op de manifestatie zal met hedendaagse communicatiemiddelen op het laatste moment tijdstip en plaats bekend gemaakt worden waarna als bij een soort Flasmob het publiek kan toestromen....

locatie ArtEZ-AKI, Enschede
en zes nader te bepalen locaties in Enschede.

Gestapeld particulier opdrachtgeverschap *debat*
oktober 2010

Particulier opdrachtgeverschap kent vele varianten. Naast het individuele, al of niet welstandsvrije bouwen is er ook het collectieve opdrachtgeverschap. Een bijzondere variant is het gestapelde particulier (of collectief) opdrachtgeverschap waarbij de grondgebonden woningen zijn vervangen door gestapelde appartementen. Er is in Nederland een tendens waarneembaar dat de belangstelling voor dit type opdrachtgeverschap groeiende is. In Nederland en ook in Twente zijn hier en daar al voorbeelden te vinden van pioniers op dit gebied. Het betreft groepen van min of meer gelijkgestemde woningzoekenden die voor een groot deel overeenkomende woonwensen hebben. Soms hebben gelijkgestemden elkaar al gevonden voordat er een woonvraag wordt gesteld, maar soms is de woonvraag bekend en worden er (aanvullende) gelijkgestemden gezocht. Onderscheidende woonwensen kunnen zijn dat de woningen gelijkvloers moeten zijn, in een stedelijk gebied moet liggen en dat er collectieve voorzieningen moeten zijn die uitsluitend voor de bewoners, maar soms zelfs ook voor buurtbewoners beschikbaar moeten kunnen zijn. Met de toenemende vergrijzing in het verschiets zal de vraag naar gestapeld collectief opdrachtgeverschap toenemen om zo in gezamenlijkheid en onafhankelijk van zorginstellingen en/of mantelzorg zelf zorg en huisvesting te organiseren. Gestapeld collectief opdrachtgeverschap levert nieuwe typologieën op met bijbehorende stedenbouwkundige consequenties. Denkbaar is ook het collectief aanbieden van een fysiek raster of frame, waarbinnen de particuliere

opdrachtgever met zijn eigen architect een invulling maakt. Het debat zal voorbeelden tonen, de implicaties benoemen en bespreken en een poging doen de doelgroep (en het fenomeen) te kwantificeren.

locatie Nader te bepalen binnenstedelijke locatie

Expositie

W.R. van Couwelaar *wederopbouwarchitect van Hengelo*
september / oktober 2010

Wil van Couwelaar (1914-2007) is samen met de architect C. Pouderoyen de geestelijke vader van het naoorlogse Hengelo. Het werd zijn levenswerk. Samen ontwierpen zij het nieuwe stadshart van Hengelo (Wederopbouwplan 1945). Het bombardement had niet de gehele binnenstad verwoest.

Om het nieuwe stadshart te realiseren, werd het gespaarde gedeelte van het historisch centrum alsnog afgebroken. Vooral voor de totstandkoming van het nieuwe Marktplaats aan de oostzijde van de Brinkstraat sneuvelden heel wat huizen. Pouderoyen hield zich vooral bezig met de stedenbouwkundige structuur terwijl Van Couwelaar zich richtte op de inrichting van de open, groene stad, zoals hij die nog uit zijn jeugd kende. Voor de grootschalige projecten nodigde hij architecten uit het westen uit; zij maakten zo de draagstructuur voor de architectuur. De lokale architecten liet hij het karwei afmaken. Niet al zijn plannen werden verwezenlijkt, vaak was er gewoon geen geld genoeg, en men vond destijds dat een bouwlaag (het Marktplaats) minder ook wel kon. In de door Van Couwelaar nagestreefde wederopbouwarchitectuur is er een duidelijk verschil tussen de begane grond (de winkels) en de verdiepingen (wonen), vaak gescheiden door een luifel. Een bekroning van de bebouwing met een duidelijke kroonlijst, was essentieel. Het zijn enkele architectonische elementen die nog steeds in de binnenstad van Hengelo zijn terug te vinden. De expositie toont architectonische ontwerpen van Van Couwelaar, ook van ontwerpen uit de vóór Hengelose periode. Van de ontwerpen worden tekeningen, foto's en maquettes

getoond alsmede van aanvullend materiaal voor zover aanwezig en relevant. Speciale aandacht is er voor de stedenbouwkundige betekenis van het werk van Van Couwelaar, mede in relatie tot de ontwerpen van de stedenbouwer Pouderoyen. Tot de expositie behoort ook een kaart van Hengelo met daarop aangegeven een wandelroute met beschrijving van enkele kenmerkende architectonische en stedenbouwkundige ontwerpen het Hengelo uit de wederopbouwperiode bepalen. Tijdens de opening van de expositie zal door een deskundige een lezing worden verzorgd over de betekenis van Van Couwelaar voor de stad Hengelo; destijds tijdens de wederopbouwperiode en thans in een andere tijd waarin anders over architectuur en stedenbouw wordt gedacht.

locatie Stadhuis Hengelo.

Geslaagd Ontwerp nr. 12 *expositie*
september / oktober 2010

De tentoonstelling Geslaagd Ontwerp nr. 12 laat toonaangevend afstudeerwerk zien van jonge ontwerpers die een opleiding hebben gevolgd binnen Nederland (architectuur, industrieel ontwerpen, landschapsarchitectuur, stedenbouw en interieur) en waarvan de ontwerper of het ontwerp een relatie heeft met Twente. 15 tot 20 net afgestudeerde studenten zullen geselecteerd worden en uitgenodigd worden deel te nemen aan de expositie.

locatie Een nader te bepalen expositieruimte in Twente.

Netwerkstad IV *presentatie en discussie*
november 2009

Sinds 2001 organiseert het Architectuurcentrum Twente ontwerp oefeningen waarbij stedenbouwkundige van faam en met een relatie met Twente gevraagd worden – geheel vrij van welke regulerende, programmatische of anderszins beperking dan ook – een idee te ontwikkelen voor een deel van de Netwerkstad Twente. Als vierde in een reeks is stedenbouwkundige **Daan Zandbelt** gevraagd een ontwerp te maken voor een deel van de Netwerkstad Twente. Eerder waren stedenbouwkundigen Rein

Architectuurcentrum Twente

Daan Zandbelt

Geurtsen, Ton Schaap en Pieter Jannink uitgenodigd voor andere delen. Zandbelt zal zich richten op het gebied gelegen aan de oostzijde van Hengelo, daar waar de ecologische hoofdstructuur samenvalt met de uitloop van een watergebied dat daar tegen de grens van Hengelo oploopt. Maar ook de problematiek van der stadsranden en de aangrenzende activiteiten met betrekking tot de toekomst van het vliegveld Twente.

locatie Een passende en nader te bepalen locatie in het te behandelen gebied op de grens van Hengelo.

Rood voor Rood *excursie*
september / oktober 2009

Expositie met een tussenstand over het 'Rood voor Rood' project in Overijssel. Deze regeling is door de provincie bedacht om de leegstaande stallen te kunnen slopen en te vervangen door woningbouw. De sloopkosten worden gefinancierd door de ontwikkelwinst van de woning(en). Bijkomend voordeel zou zijn dat de ruimtelijke kwaliteit van het landschap verbetert omdat de lelijke stallen worden vervangen door woningen. Bovendien wordt door extra bewoners de vitaliteit van het platteland gestimuleerd. Architectuurcentrum Twente wil een bijdrage leveren in de discussie over deze regeling door de architectuur en de landschappelijke inpassing van een aantal gerealiseerde Rood-voor-Rood projecten te beschouwen in relatie tot de ruimtelijke kwaliteit van het landschap. Belangrijke vragen zijn: hoe verhoudt zich de nieuwe architectuur tot de bestaande architectuur, hoe zorgvuldig is het ensemble van opstallen op het erf tot stand gekomen en wat is de invloed van de nieuwe bebouwing op het landschap. Omdat de regeling een provinciale regeling is, zal de expositie in samenwerking met Architectuurcentrum Rondeel uit Deventer georganiseerd worden. De conceptontwikkeling en het ontwerp en de uitvoering van de expositie zal door Architectuurcentrum Rondeel verzorgd worden. De expositie zal als een reizende tentoonstelling worden vormgegeven. Na de periode in Deventer zal de expositie enige tijd in Twente getoond worden.

locatie Een of meer nader te bepalen expositieruimtes in of nabij het buitengebied in Twente.

Architectuurcentrum Twente

Deurningerstraat 6, 7514 BH Enschede

tel 053 483 7985
fax 053 431 2490
e-mail info@architectuurcentrumtwente.nl
www architectuurcentrumtwente.nl

tekst Tom de Vries e.a.
grafische vormgeving Jo Molenaar, deel 4 ontwerpers, Enschede
fotografie omslag Johan Ghijsels GKf
fotografie binnenwerk Architectuurcentrum Twente, Jo Molenaar, e.a.

omslag

voorzijde 'De Stadshaard' Roombeek, Enschede
achterzijde waterblad De Wendel Wierden

Architecten Cie i.s.m. kunstenaar Hugo Kaagman Amsterdam
Landschapskunstenaar Jeroen van Westen Heeten

